

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

SUOMALAISEN SOTATAIDON YLEISET PERIAATTEET JA NIIDEN ILMENEMINEN PATALJONAN OHJESÄÄNNÖISSÄ 1960-LUVUN LOPULTA NYKYHETKEEN SEKÄ VERTAILU KOMPPANIATASOON

Pro gradu -tutkielma

Kadetti
Tommy Lundsten

Kadettikurssi 92
Viestilinja

Maaliskuu 2009

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Kadettikurssi 92	Linja Viestilinja
Tekijä Kadetti Tommy Lundsten	
Tutkielman nimi Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet ja niiden ilmeneminen pataljoonan ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen sekä vertailu komppaniatasoon	
Oppiaine, johon työ liittyy Taktiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MpKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2009	Tekstisivuja 57 Liitesivuja 5
TIIVISTELMÄ <p>Sotataidossa ilmenee yleisiä taktisia periaatteita, jotka ovat yleispäteviä ja kohtalaisen pysyviä. Tutkimalla pataljoonatason ohjesäännöissä esiintyviä yleisiä taktisia periaatteita on pyritty muodostamaan yleiskuvan keskeisimpien yleisten periaatteiden määritelmistä, niiden sisällöstä ja yleisten taktisten periaatteiden liittymisestä toisiinsa. Tarkastelujakso ylettyy 1960-luvun lopulta nykyhetkeen. Tutkimukseen on haettu täydentävät näkökulmat käsittelemällä komppaniatasoa sekä aikakausi- ja vuosijulkaisuja.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen, jossa yleisten taktisten periaatteiden määritelmiä on käsitelty sisällön analyysillä.</p> <p>Tutkimusongelmana on: ” Miten suomalaisen sotataidon, keskeisimmät yleiset taktiset periaatteet on määritelty jalkaväen pataljoonatason ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen, ja miten sotataidollinen ajattelu on kehittynyt ajanjakson aikana eri organisaatiotasolla?”</p> <p>Keskeisenä lähdeaineistona on jalkaväen pataljoonatason ohjesäännöt, joita on käsitelty vertailevalla kirjallisuustutkimuksella. Näin ollen aihepiiriä on tutkittu ohjesääntöjen näkökulmasta.</p> <p>Tutkimuksessa ilmeni että ohjesääntöjen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on yleisesti ottaen pysynyt samansuuntaisena tarkastelujakson aikana. Aloitteen merkityksen korostuminen on kuitenkin aiheuttanut muutoksia yleisten taktisten periaatteiden käsittelyyn tarkastelujakson jälkimmäisen puoliskon aikana.</p>	

Ohjesääntöjen tarkastelun pohjalta keskeisimmiksi yleisiksi taktisiksi periaatteiksi määräytyvät: aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, yksinkertaisuus, päämäärän ja tehtävän selkeys, yllätys sekä voimien vaikutuksen keskittäminen. Aloitetta edistävinä yleisinä taktisina periaatteina korostuu varsinkin: aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, päämäärän ja tehtävän selkeys sekä yllätys. Joustavuus lienee yleinen taktinen periaate, joka jatkossa tulee korostumaan entistä enemmän, suomalaisessa sotataidossa.

AVAINSANAT

Suomalainen sotataito, yleiset taktiset periaatteet, jalkaväen pataljoonataso-
n ohjesäännöt, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, päämäärän ja tehtävän selkeys, yllätys

1. JOHDANTO	1
1.1 Aihealueen esittely	1
1.1.1 Aikaisemmat tutkimukset	1
1.2 Tutkimustehtävä	3
1.2.1 Tutkimusongelma	3
1.2.2 Tutkimusmenetelmät	3
1.2.3 Tutkimuksen viitekehys	5
1.3 Käsitteet	6
1.4 Lähdemateriaali	7
2. YLEISTEN PERIAATTEIDEN ILMENEMINEN TARKASTELU- JAKSON KESKEISIMMISSÄ OHJESÄÄNNÖISSÄ	8
2.1 Ajanjakson keskeisimmät ohjesäännöt	9
2.2 Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen ohjesäännöissä	10
2.2.1 Esiintyminen määrällisesti	11
2.2.2 Esiintymisjärjestys	14
2.3 Yhteenveto	17
3. KESKEISIMPIEN YLEISTEN PERIAATTEIDEN MÄÄRITTELY	18
3.1 Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus	18
3.2 Olosuhteiden hyväksikäyttö	19
3.3 Yksinkertaisuus	20
3.4 Päämäärän ja tehtävän selkeys	21
3.5 Yllätys	22
3.6 Voimien vaikutuksen keskittäminen	23
3.7 Yhteenveto	25
4. SUOMALAISEN SOTATAIDOLLISEN AJATTELUN KEHITYS 1960-LUVUN LOPULTA NYKYHETKEEN	27
4.1 Yleisten taktisten periaatteiden ilmenemistä, komppania- ja joukkue- tason oppaissa ja ohjesäännöissä, käsittelevän tutkimuksen esittely.	28
4.2 Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen komppania- ja joukkue- tason ohjesäännöissä ja oppaissa	31
4.3 Yleisten taktisten periaatteiden vertailu komppania- ja joukkue- tason ohjesäännöissä ja oppaissa sekä pataljoonataso- n ohjesäännöissä	33
4.4 Yhteenveto	35

5. YLEISTEN TAKTISTEN PERIAATTEIDEN KÄSITTELY AIKA- KAUSIKIRJALLISUUDESSA TARKASTELUJAKSON AIKANA	36
5.1 Yleisten taktisten periaatteiden käsittely Sotilasaikakauslehden artikkeleissa	37
5.2 Yleisten taktisten periaatteiden käsittely Tieteen ja Aseen vuosijulkaisuissa	46
5.3 Yhteenveto	50
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	51
7. POHDINTA	56
LÄHTEET	58
LIITTEET	61

SUOMALAISEN SOTATAIDON YLEISET PERIAATTEET JA NIIDEN ILMENEMINEN PATALJOONAN OHJESÄÄNNÖISSÄ 1960-LUVUN LOPULTA NYKYHETKEEN SEKÄ VERTAILU KOMPPANIATASOON

1. JOHDANTO

1.1 Aihealueen esittely

Tutkielmani aihepiiri on: ” Suomalaisen sotataidon keskeisimpien, yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen jalkaväen pataljoona-tason ohjesäännöissä ja oppaissa 1960-luvun lopulta nykyyhetkeen.” Tutkimuksen tarkoituksena on osallistua käynnissä olevaan selvittelytyöhön jossa tutkitaan suomalaista sotataitoa, sen esiintymistä ja kehitystä. Tutkimuksessa pyrin selvittämään mitkä suomalaisen sotataidon yleiset taktiset periaatteet ovat keskeisimmät, miten ne ilmenevät ajanjakson kirjallisuudessa ja millaisia suuntalinjoja on havaittavissa kehityksessä. Lisäksi pyrin selvittämään miten organisaatiotaso vaikuttaa yleisten taktisten periaatteiden esitystapaan sekä miten suomalainen sotataidollinen ajattelu on kehittynyt tarkastelujakson aikana. Aikaisempien tutkimusten kanssa tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada aikaan jatkumoa suomalaisen sotataidon selvitystyössä.

1.1.1 Aikaisemmat tutkimukset

Aihepiiriä on tutkittu aikaisemmin eri tarkastelujakson ja eri organisaatiotasojen pohjalta. Kimmo Rajala on diplomityössään tutkinut suomalaisen sotataidon yleisiä periaatteita ajanjaksona, joka käsittää aikaa jatkosodan loppumisesta aina 1970-luvulle. Hänen tutkimuksessaan vertaillaan myös tilannetta Ruotsiin. Tutkimuksen tärkeimmiksi lähteiksi muodostuivat arkistolähteet, mutta myös ohjesäännöillä ja ohjesääntötyöllä on ollut suuri merkitys. Tutkimuksen päämääränä on ollut selvittää sotataidon yleisiin periaatteisiin vaikuttaneet tekijät ja periaatteiden merkitystä. Tutkimuksessa on selvitetty suomalaisen ja ruotsalaisen sotataidon noudattamat yleiset taktiset periaatteet. Eli miten ja miksi jotkut yleiset taktiset periaatteet ovat korostuneet tarkastelujakson kuluessa. Lisäksi tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota

siihen, miten sotataidon yleiset periaatteet ovat ilmenneet käsiteltävissä ohjesäännöissä. Tutkimuksessa on myös pyritty esittämään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia suomalaisen ja ruotsalaisen sotataidon yleisissä periaatteissa, ja yhtäläisyyksien sekä erojen aiheuttamia tekijöitä ja näiden syyt. Tutkimustuloksista käy ilmi että ajanjakson keskeisimmiksi yleisiksi taktisiksi periaatteiksi muodostuvat: yllätys, painopiste, reservi ja yksinkertaisuus. Tutkimus osoittaa, että tärkeimmät suomalaisen sotataidon yleisiin periaatteisiin vaikuttavat tekijät olivat ajanjakson vallitsevat uhkakuvat sekä sotatekniikan merkittävä kehitys.¹ En ole hyödyntänyt Rajalan tutkimuksen sisältöä omassa tutkimuksessani, mutta olen pyrkinyt hyödyntämään tutkimuksen näkökulmia omissa kysymysten asetteluissani. Edellä mainitun tutkimuksen käsitellessä eri aikakautta kuin omani en näe tutkimustulosten tuovan sellaista lisäarvoa, että niitä kannattaisi liittää tutkimukseeni.

Jan Kulkki on tehnyt tutkimuksen yleisten taktisten periaatteiden esiintymisestä keskeisimmissä suomalaisissa ohjesäännöissä 1970-luvulta 2000-luvulle yhtymätasolla. Tutkimuksessa pääpaino on taktisten periaatteiden määritelmien tarkastelussa ohjesääntöjen pohjalta. Vastauksena on pyritty hakemaan seuraavien kokonaisuuksien kautta: mitkä ovat ohjesäännöt joissa periaatteita on määritelty, mitä periaatteita kyseisissä ohjesäännöissä on määritelty ja mitkä näistä yleisistä periaatteista ovat keskeisimmät. Kysymysten asettelun perusteella hän on pyrkinyt selvittämään taktisten periaatteiden määritelmien muutokset tarkastelujakson aikana. Tutkimus osoittaa, että keskeisimmät periaatteet ovat aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, päämäärä ja tehtävän selkeys, voimien vaikutuksen keskittäminen, yksinkertaisuus sekä yllätys. Tutkimus osoittaa, että suomalainen sotataito on pysynyt hyvin muuttumattomana, mutta tarkastelujakson lopussa on kuitenkin aistittavissa pyrkimystä muuttaa sitä rohkeammaksi ja monimuotoisemmaksi. En näe, että tutkimuksen sisältö tuo lisäarvoa omaan tutkimukseeni. Tutkimuksessa esille tulleet keskeisimmät periaatteet täsmäävät kuitenkin osittain omiin havaintoihini.²

Tutkijan vuonna 2008 tekemä sotatieteiden kandidaatin tutkielma käsittelee suomalaisen sotataidon yleisiä periaatteita komppania- ja joukkuetason oppaiden pohjalta. Tutkielma käsittelee ajanjaksoa 1970-luvulta nykyhetkeen, mutta käytännössä viimeinen lähteeksi valittu opas on julkaistu vuonna 2000. Tutkimuksen sisältö keskittyy yleisten taktisten periaatteiden ilmeneeseen kyseisissä oppaissa, ja siihen mitkä yleiset taktiset periaatteet ovat keskeisimmät. Sotataidon yleisten periaatteiden määritelmiin tutkimus ei ota merkittävämmän kantaa. Tutkimus

¹ Kimmo Rajala: Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet toisesta maailman sodasta alueelliseen puolustukseen ja vertailu Ruotsiin, YeK:n diplomityö, MpKK, Helsinki, 1996.

² Jan Kulkki, Yleisten taktisten periaatteiden esiintyminen keskeisimmissä suomalaisissa ohjesäännöissä 1970-luvulta 2000-luvulle, EuK:n tutkimustyö, MpKK, Helsinki, 2007.

osoittaa, että ajanjakson komppaniatason ohjesäännöissä periaatteet yllätys, olosuhteiden hyväksikäyttö ja jatkuva taisteluvalmius ovat keskeisimmät. Tutkimusta käytetään vertailtaessa pataljoona- ja komppaniatasoja keskenään.³ Tutkielmaa hyödynnetään myös vertailtaessa yleisten taktisten periaatteiden käsittelyä eri organisaatiotasolla.

1.2 Tutkimustehtävä

1.2.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmana on:

- Miten suomalaisen sotataidon, keskeisimmät yleiset taktiset periaatteet on määritelty jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen, ja miten sotataidollinen ajattelu on kehittynyt ajanjakson aikana eri organisaatiotasolla?

Tutkimuksen alaongelmia ovat:

- Mitkä ovat keskeisimmät tarkastelujakson jalkaväen pataljoonan ohjesäännöissä esiintyvät yleiset taktiset periaatteet?
- Mitä keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden määritelmät sisältävät tarkastelujakson ohjesäännöissä?
- Miten suomalainen sotataidollinen ajattelu on kehittynyt yleisten taktisten periaatteiden määritelmien perusteella eri organisaatiotasojen ohjesäännöissä ja miten yleisiä taktisia periaatteita on käsitelty aikakausjulkaisuissa tarkastelujakson aikana?

1.2.2 Tutkimusmenetelmät

Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimuksessa käytetään yleensä yhteiskuntatieteiden tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksen aiheen tyylin perusteella kysymykseen tulee lähinnä asiakirja- ja kirjallisuustutkimus. Tutkimalla ohjesääntöjä ja oppaita kirjallisuustutkimuksena, tutkimuksen tuote ei välttämättä niinkään käsitä tarkkaa faktaa, sillä kyseinen lähdeaineisto on tarkoitettu ensisijaisesti käytännön ohjeiksi sitä päivittäin käyttävälle henkilöstölle. Ohjesääntöjä ja oppaita ohjaa näin ollen suuresti aikakauden trendit, esimerkiksi: uhkakuvat ja tekniikan kehitys.⁴ Tutkimuksessani en hae tarkkoja faktoja vaan kvalitatiivista tietoa ajanjakson vallitsevista näkemyksistä ja mielipiteistä sekä käytännön toimintatavoista. Näin ollen käytetään aineis-

³ Tommy Lundsten, Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet ja niiden ilmeneminen komppanian ja joukkueen oppaissa 1970-luvulta nykyhetkeen, SK -tutkielma, MpKK, Helsinki, 2008.

⁴ Markku Iskanius: Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus sekä tutkimusmenetelmät. Julkaisusarja 2, 1/1997, s. 16-17.

tonkeruu- ja analysointimenetelmänä vertailevaa kirjallisuustutkimusta. Aineistonkeruu- ja analysointimenetelmän tarkoituksena on luoda edellytykset tutkimuksen tekemiseen. Tällä tarkoitetaan tarvittavan aineiston keräämistä tutkimusongelman ja siitä polveutuvien alaongelmien selvittämiseen.

Tutkimuksen toisessa luvussa selvitetään miten yleiset taktiset periaatteet ilmenevät ajanjakson ohjesäännöissä ja mitkä yleiset periaatteet ovat keskeisimpiä. Vertaillaan yleisiä taktisia periaatteita oppaissa keskenään. Vertailun periaatteena on mitä enemmän esiintymiskertoja sitä keskeisempi yleinen taktinen periaate. Esiintymisjärjestyksen perusteella tehtävässä vertailussa periaatteena on, järjestyksessä ensimmäisenä esiintyvät yleiset taktiset periaatteet ovat keskeisempiä kuin myöhemmin esiintyvät. Vertaillaan jalkaväen pataljoonatasoisen ohjesääntöjä keskenään aikajärjestyksessä varhaisemmasta myöhäisempään, yksi sotataidon yleinen periaate kerrallaan.

Kolmannessa luvussa keskitytään keskeisimpien periaatteiden syvällisempään tutkimukseen. Kvalitatiivisella sisällönanalyysillä pyritään, ohjesääntöjen tavasta käsitellä sotataidon yleisiä periaatteita, etsimään tehtyjen ratkaisujen takana piileviä syitä ja saamaan ajatuksia siitä, mitä esitystavan ja määritelmien perusteella on pyritty osoittamaan.⁵

Neljännessä luvussa vertaillaan toisesta ja kolmannesta luvusta esiin tulleita tietoja kompaniatason ohjesääntöjen ja oppaiden esittämiin vastaaviin asiakokonaisuuksiin. Pyrkimyksenä on hakea täydentävä näkökulma pataljoonatasoisen esille tuomiin seikkoihin ja hakea toisesta organisaatiotasosta havaintoja ohjesäännöissä esiintyvien yleisten periaatteiden säilyvyydestä organisaatiotasosta toiselle. Aikaisemmin käsiteltyihin asioihin palaaminen ja seikkojen uudelleen arviointi tekee analyysin mallista polveilevasti etenevän.⁶

Hyödyntämällä ajanjakson aikana julkaistua aikakausi- ja vuosijulkaisu-kirjallisuutta pyritään hahmottamaan ajanjakson vallitsevia yleisiä mielipiteitä koskien keskeisimpiä sotataidon yleisiä periaatteita. Eri kategoriaan kuuluvan lähdeaineiston käyttö rinnakkain varsinaisten ohjesääntöjen ja oppaiden kanssa luo syvemmän näkökulman tietoja tarkasteltaessa. Tämä luo tutkimuksen analyysiprosessista analyttisen induktion.⁷ Tutkimuksen johtopäätös perustuu tutkimuksen aikana esiin tulleiden asioiden pohdintaan induktiivisella päättelyllä.

---

⁵ Sirkka Hirsjärvi - Pirkko Remes - Paula Sajavaara: Tutki ja Kirjoita, Helsinki, 2003, s. 156-157.

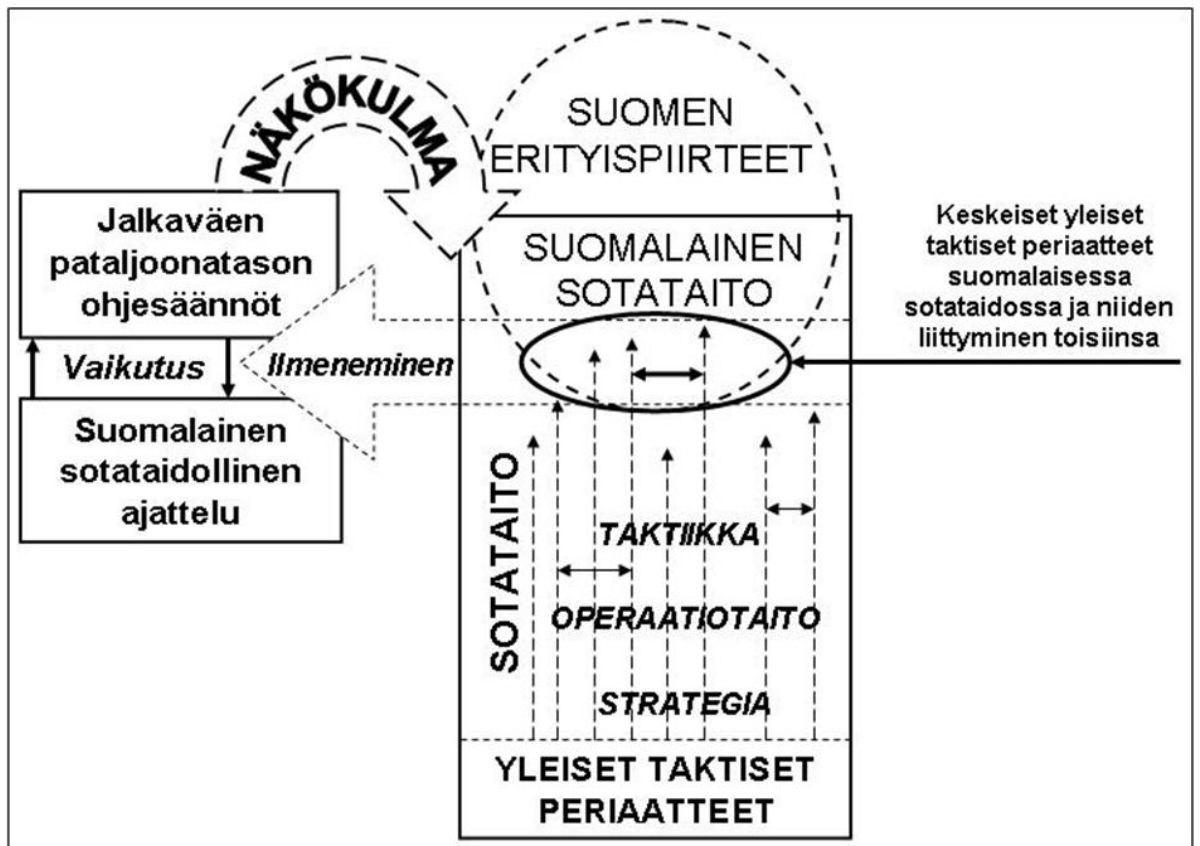
⁶ Sama: s. 208-209.

⁷ Leena Syrjälä - Sirkka Ahonen - Eija Syrjäläinen - Seppo Saari: Laadullisen tutkimuksen työtapoja, Helsinki, 1995.

1.2.3 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen perustana ja lähtökohtana on sotataito. Sotataidon kehyksessä tarkastellaan yleensä sen osa-alueita kolmijaolla, joka käsittää strategiaa, operaatiotaitoa ja taktiikkaa. Sotataidon perustan luovat yleiset periaatteet jotka ovat sidoksissa sotataidon tasoihin. Nämä yleiset taktiset periaatteet ohjaavat ajattelua ja toimintaa sotataidon kaikilla kolmella tasolla. Sotataito on yleisnimitys, joka on käytännössä sama valtiosta ja sotavoimista riippumatta. Suomalainen sotataito perustuu näin ollen samoihin yleisiin periaatteisiin kuin muuallakin. Valtioiden väliset erot sotataidollisessa ajattelussa pohjautuvat maiden ainutlaatuisiin eroavaisuuksiin. Sotavoimien koosta ja suorituskyvyn, ja maan erityisolosuhteista sekä uhkakuvista johtuen, tietyt sotataidon yleiset periaatteet korostuvat sotavoimien käytön suunnittelussa ja toiminnassa. Tutkimuksessa on pyritty tuomaan esille ne yleiset taktiset periaatteet jotka korostuvat suomalaisessa sotataidossa. Näistä yleisistä taktisista periaatteista valikoimalla suurimman painoarvon omaavat, on määritetty keskeisimmät suomalaisen sotataidon yleiset taktiset periaatteet.

Keskeisenä lähdeaineistona olen käyttänyt pataljoonatasoisen ohjesääntöjä ja tutkinut periaatteiden esiintymisen niissä. Tämä muodostaa tutkimuksen näkökulman pataljoonan taistelua käsitteleväksi. Asiat jotka vaikuttavat suomalaiseen sotataitoon rajaavat toisin sanoen keskeisimpiä yleisiä periaatteita ja samalla niiden esiintymistä ohjesäännöissä. Ohjesäännöt ovat keskeisessä asemassa sotavoimien koulutuksessa. Tämä johtaa siihen, että ohjesäännön mukaiset toimintatavat joita koulutetaan, ovat suoraan sidoksissa vallitseviin sotataidollisiin näkemyksiin. Laajempi näkökulma tarkastelujakson aikana vallinneista sotataidollisista näkemyksistä on havaittavissa aikakauskirjallisuuden artikkeleista, joista Sotilasaikakauslehti edustaa vallitsevia yleisiä näkemyksiä ja Tiede ja Ase edustaa tieteellisen pohjan omaavaa näkökulmaa. Tutkimuksen viitekehys on esitetty periaatepiirroksena kuvassa 1, sivulla 6.

Kuva 1. Tutkimuksen viitekehys.

1.3 Käsitteet

Tutkimuksen keskeisimmäksi käsitteeksi on arvioitu sotataito, johon kuuluu suomalainen sotataito sekä sotataidon yleiset periaatteet. Näitä käsitteitä olen määrittänyt seuraavalla tavalla.

Sotataito määritellään taidoksi johtaa sotavoimia, joilla päästään päämäärään ja saadaan rauhanajan valmistelut suoritettua. Yleisesti sotataito on jaettu strategiaan, operaatiotaitoon ja taktiikkaan.⁸

Sotataito on yleisesti samaa Suomessa kuin muualla. Suomessa ei kuitenkaan eritellä periaatteita strategisella, operaatiotaidollisella ja taktisella tasolla. Suomalaista sotataitoa ohjaa tietyt yleiset periaatteet, jotka johtuvat Suomen erityisoloista ja niistä muodostuvista vahvuuksista ja heikkouksista. Suomalainen sotataito on Suomen olosuhteisiin ja erityispiirteisiin muokattu versio sotataidosta.⁹

⁸ Sampo Ahto: Strategian käsikirja, Valtion painatuskeskus, Helsinki 1983, s. 121.

⁹ Mika Huttunen: Näkökulmia taktiikkaan: Taktiikan käsite ja keinot tulkinnan kohteena. Julkaisusarja 3, 1/2005, s. 74, 103-104.

Sotataidon yleiset periaatteet ovat aikojen kuluessa osoittautuneet päteviksi, pysyviksi ja välttämättömiksi menestyksen saavuttamiseksi.¹⁰ Ne ovat samat sekä strategisella, operatiivisella että taktisella tasolla.¹¹ Tässä tutkielmassa sotataidon yleiset periaatteet käsittävät kirjallisuudessa käytettyjä käsitteitä kuten, yleiset taktiset periaatteet, sodankäynnin peruseriaatteet, taistelun peruseriaatteet sekä sotataidon peruseriaatteet.

1.4 Lähdemateriaali

Tutkimuksen keskeisimpänä lähdemateriaalina on käytetty jalkaväen pataljoonataso-ohjesääntöjä. Neljännessä luvussa on käytetty myös komppanian ja joukkueen ohjesääntöjä ja oppaita. Aikajärjestyksessä, ensimmäinen pataljoonan taisteluohjesääntö on julkaistu jo 1968. Kyseistä ohjesääntöä on kuitenkin liitetty tutkittavaan aineistoon, sillä seuraavan ohjesäännön julkaisuvuosi on 1977. Näin ollen vuoden 1968 taisteluohjesääntö on ollut käytössä suurimman osan 1970-lukua. Joukkueen ollessa orgaaninen komppanian kokoonpanossa, en näe joukkueen ohjesääntöjen ja oppaiden vähentävän tutkimuksen paikkansa pitävyyttä merkittävästi, koska joukkueen toiminta perustuu suoraan komppanian tehtävän perusteella määritettyihin joukkueen tehtäviin. Näin ollen joukkueen käyttämät yleiset taktiset periaatteet eivät voi poiketa komppanian käyttämisestä, paitsi käsittelyn tarkkuudessa. Ohjesääntöjen ja oppaiden luonnokset, joita olen käyttänyt tutkimuksessa ohjesääntöinä ja oppaina, ovat vahvistettu käyttöön otettaviksi. Käyttämäni jalkaväen ohjesäännöt ja oppaat ovat seuraavat:

- Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, 1968
- Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, 1977
- Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa (luonnos), 1988
- Jalkaväen taisteluohjesääntö, 1995

Ohjesääntöjen esittelyssä olen pyrkinyt käyttämään samaa kielimuotoa ja kirjoitustapaa kuin ohjesäännöissä. Tämä ilmenee sillä tavalla, että sanoissa, käsitteissä ja nimissä voi olla ohjesääntöjen välisiä eroja, vaikka sanat sinänsä vaikuttaisi olevan samat. Tämä esitystapa ei kuitenkaan vaikuta käsitteiden sisältöön eikä tutkimuksessa ole otettu huomioon ohjesääntöjen kieliasua tutkimustuloksissa. Selkeimmät esimerkit ovat viittaukset ohjesääntöihin, joissa tutkimuksessa käytetty kirjoitustapa on yhdenmukainen ohjesäännön kirjoitustapaan. Esimerkiksi vuoden 1986 ohjesäännössä, otsikko on kirjoitettu muotoon: ”Jalkaväen taisteluohjesääntö I

¹⁰ Kimmo Rajala: Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet toisesta maailman sodasta alueelliseen puolustukseen ja vertailu Ruotsiin, YeK:n diplomityö, MpKK, Helsinki, 1996, s. 9

¹¹ Mika Huttunen: Näkökulmia taktiikkaan: Taktiikan käsite ja keinot tulkinnan kohteena. Julkaisusarja 3, 1/2005, s. 74.

osa”, kun ohjesäännössä vuodelta 1995, otsikon sanamuoto on: ”Jalkaväen Taisteluohjesääntö”.

Ohjesääntöjen ja oppaiden heikkous on samalla niiden vahvuus, ne kuvaavat hyvin julkaisujankohdan vallitsevia mielipiteitä, mutta tieteellisesti fakta on myös epätarkkaa. Lisäksi niiden kirjoitustyö ja julkaisu on pitkäjänteistä ja saattavat näin ollen muodostaa muutaman vuoden epätarkkuutta aiheuttavan viiveen joissakin asiakokonaisuuksissa.¹²

Tutkimuksessa on käytetty muitakin lähteitä muodostamaan kattavamman kuvan aiheesta. Näitä lähteitä ovat aikakauslehdet kuten, Tiede ja Ase sekä Sotilasaikakauslehti. Nämä kyseiset julkaisut kuvaavat paremmin oikea-aikaisesti vallitsevia mielipiteitä, mutta tämä saattaa johtaa siihen että yksittäisen henkilön oma mielipide tietystä asiasta voi saada liian suurta painoarvoa.

Ohjesääntötoimikunnan muistiinpanot olisivat tuoneet tutkimukseen huomattavaa lisäarvoa. Nämä asiakirjat olisivat tulleet julki ohjesääntöjen ja oppaiden takana olevia ajatuksia, jotka nyt jäävät kirjoittajan arvauksiksi.

2. YLEISTEN TAKTISTEN PERIAATTEIDEN ILMENEMINEN TARKASTELUJAKSON KESKEISIMMISSÄ OHJESÄÄNNÖISSÄ

Tässä luvussa tarkastelen miten yleiset taktiset periaatteet ilmenevät jalkaväen pataljoonan ohjesäännöissä ajanjaksona, joka alkaa 1960-luvun lopulta ja jatkuu aina nykyhetkeen asti. Yleisten taktisten periaatteiden ilmenemisen perusteella pyritään arvioimaan mitkä niistä ovat tarkastelujakson aikana olleet keskeisimmässä asemassa suomalaisen sotataidollisen ajattelun kannalta. Arviona on että, niiden yleisten taktisten periaatteiden, jotka ovat tarkastelujakson aikana saaneet eniten huomiota sotataidollisessa keskustelussa, esiintyvät muita yleisiä taktisia periaatteita selkeämmin ajanjakson kuluessa julkaistuissa ohjesäännöissä.

Yleisiä taktisia periaatteita tarkastellaan ohjesääntö kerrallaan, kronologisessa järjestyksessä, aikaisimmasta ohjesäännöstä myöhäisimpään. Keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden valinnassa on käytetty periaatteena sitä, että eniten esiintymiskertoja omaava yleinen taktinen periaate on keskeisempi kuin harvemmassa ohjesäännössä esiintyvä. Valinnan perusteena on ehto esiintymisestä jokaisessa tarkastelujakson jalkaväen ohjesäännössä. Tarkennan valintaa tarkastelemalla kaikissa tarkastelujakson ohjesäännöissä esiintyvien yleisten taktisten periaat-

---

¹² Aulis Leinonen - Risto Muurman: Jalkaväen ohjesäännöt, Jalkaväen vuosikirja XVIII, 1989, s. 88-89.

teiden esiintymisjärjestystä. Esiintymisjärjestyksen vertailussa käytän periaatetta: ensin esitetty yleinen taktinen periaate on keskeisempi kuin myöhemmin esitetyt.

Tutkimuksessa tarkempaan tarkasteluun valittujen keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden valinnan paikkaansa pitävyyttä varmistetaan vertailemalla esille tulleita havaintoja aikaisempien tutkimusten johtopäätöksiin. Keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden tärkein valintaperuste tutkimuksessa on määrällinen esiintyminen. Vain jos tiettyä yleistä taktista periaatetta on käsitelty jokaisessa tarkastelujakson jalkaväen pataljoonan ohjesäännössä, se otetaan huomioon seuraavissa tutkittavan aihealueen tarkennuksissa. Luvun on tarkoitus tuottaa vastaus tutkimuksen ensimmäiseen alaongelmaan: ”Mitkä ovat keskeisimmät tarkastelujakson jalkaväen pataljoonan ohjesäännöissä esiintyvät yleiset taktiset periaatteet?”

2.1 Ajanjakson keskeisimmät ohjesäännöt

Tutkimuksen keskeisimmiksi lähteiksi on valittu 1960-luvun lopusta alkaen tähän päivään saakka julkaistut jalkaväen pataljoonan ohjesäännöt. Olen käyttänyt jalkaväen ohjesääntöjä, sillä yleisiä taktisia periaatteita määritellään niissä tarkemmin kuin aselaji- ja toimiala-ohjesäännöissä. Tutkitut jalkaväen ohjesäännöt käsittelevät kivääri-, jääkäri- ja jalkaväkipataljoonien johtamisen periaatteita ja pataljoonan toimintaa. Ohjesääntöjä on tarkoitettu oppikirjoiksi pataljoonatasoisen opetuksessa sotilasopetuslaitoksissa ja joukoissa. Ohjesääntöjen esittämiä periaatteita on sovellettavissa myös muihin jalkaväen pataljooniin.¹³ Ei ole käytetty oppaita eikä tiettyyn joukkoon sidottuja ohjeita, sillä tarkoituksena on tutkia yleisiä taktisia periaatteita yleisemmällä tasolla eikä tietyn joukon toimintaohjeisiin sitoen.

Jalkaväen ohjesääntöjä on tarkastelujakson aikana ilmestynyt noin kymmenen vuoden välein. Ensimmäisenä julkaistu ohjesääntö jota tutkimuksessa on käytetty, on Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, vuodelta 1968. Kyseinen ohjesääntö on vahvistettu käyttöön otettavaksi kesäkuussa 1968 ja se on ollut käytössä 1970-luvun loppupuolelle asti.¹⁴ Seuraava Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa on vahvistettu käyttöön otettavaksi marraskuussa 1977.¹⁵ Jalkaväen taisteluohjesääntö I (Luonnos) on hyväksytty käyttöön otettavaksi kesäkuussa 1988.¹⁶ Edellä mainittua ohjesääntöä on otettu luonnoksena kokeilukäyttöön ja samalla sillä on kumottu Jal-

¹³ Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa 1968, Oy Länsi-Savon Kirjapaino, Mikkeli 1968, s. 11; Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa 1977, Valtion painatuskeskus, Helsinki 1978, s. 11; Jalkaväen taisteluohjesääntö I (Luonnos) 1988, s. 15; Jalkaväen Taisteluohjesääntö 1995, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1996, s. 13.

¹⁴ Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa 1968, Oy Länsi-Savon Kirjapaino, Mikkeli 1968.

¹⁵ Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa 1977, Valtion painatuskeskus, Helsinki 1978.

¹⁶ Jalkaväen taisteluohjesääntö I (Luonnos) 1988.

kaväen taisteluohjesääntö I osaa vuodelta 1977.¹⁷ Viimeisimpänä julkaistu jalkaväen pataljoonan ohjesääntö on Jalkaväen Taisteluohjesääntö, joka on vahvistettu käyttöön otettavaksi huhtikuussa 1995. Tätä kyseistä ohjesääntöä kumoavaa ohjesääntöä ei ole julkaistu.¹⁸

2.2 Yleiset taktiset periaatteet ja niiden ilmeneminen tarkastelujakson ohjesäännöissä

Yleisinä taktisina periaatteina on tässä tutkimuksessa käsitelty seuraavia käsitteitä:

- tarkoituksenmukainen johtamistoiminta,
- voimien vaikutuksen keskittäminen,
- yllätys,
- yksinkertaisuus,
- toiminnan vapaus,
- menestyksen hyväksikäyttö,
- olosuhteiden hyväksikäyttö,
- varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin,
- menettelytapojen kehittäminen,
- voimien taloudellinen käyttö (tarkoituksenmukainen),
- päämäärän (ja tehtävän) selkeys,
- johtamisen yhtenäisyys
- omien voimien ja vastustajan oikea arviointi,
- sota- tai taisteluliike (Manoeuvre),
- aktiivisuus ja oma-aloitteisuus,
- turvallisuus,
- jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito,
- harhautus (ja salaaminen),
- joukkojen ja voimien jakaminen (reservi),
- jatkuva taisteluvalmius
- tiedustelun tuki,
- tahto (ja päättäväisyys),
- joustavuus sekä
- rohkeat ratkaisut.

¹⁷ Jalkaväen taisteluohjesääntö I (Luonnos) 1988, s. 15.

¹⁸ Jalkaväen Taisteluohjesääntö 1995, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1996.

Yllä mainittujen käsitteiden käyttö yleisinä taktisina periaatteina on mielestäni oikeutettua, sillä tämä tukee aikaisemman ja käynnissä olevan tutkimustyön yhdenmukaisuutta. Mika Huttunen on käyttänyt samoja käsitteitä yleisinä taktisina periaatteina teoksessaan: ”Näkökulmia taktiikkaan - Taktiikan käsite ja taktiikan keinot tulkinnan kohteena”. Kyseisessä lähteessä on käytetty taulukkoa sotataidon yleisten taktisten periaatteiden ja niitä käsittelevän kirjallisuuden vertailun havainnollistamiseksi.¹⁹ Myös Jan Kulkki on hyödyntänyt tätä kyseistä, yleisten taktisten periaatteiden esiintymistä havainnollistavaa taulukkoa omassa esipäätöskurssin tutkimustyössään.²⁰ Kun hyödynnetään tätä samaa taulukkopohjaa tässä tutkimuksessa, niin perusteet ovat yhdenmukaiset aikaisempien tutkimusten kanssa. Tämä luo jatkumoa käynnissä olevaan suomalaisen sotataidon selvitystyöhön.

Tarkastelujakson jalkaväen pataljoonatason ohjesäännöissä, yleisiä taktisia periaatteita on käsitelty luvussa: Pataljoonan johtaminen. Yleisille taktisille periaatteille on omistettu oma alalukunsa joka on nimetty: Johtamisen periaatteet. Poikkeuksena tähän on Jalkaväen taisteluohjesääntö I (Luonnos) vuodelta 1988, missä alaluku on nimetty: Yleiset taktiset periaatteet.²¹ On merkille pantavaa että, myös alaluvusta joka käsittelee taistelujen luonnetta ja sen pataljoonalle asettamia vaatimuksia, löytyy selkeästi havaittavia yleisiä taktisia periaatteita.²²

2.2.1 Esiintyminen määrällisesti

Tässä alaluvussa selvitetään mitkä yleiset taktiset periaatteet esiintyvät kussakin tarkastelujakson neljässä jalkaväen pataljoonatason ohjesäännössä. Yleisen taktisen periaatteen esiintymisellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa, että ohjesäännön kirjoituksissa on määritelty kyseistä käsitettä, tai vähintään liitetty laajempaan kokonaisuuteen. Yleisten taktisten periaatteiden esiintymiskertoja esittelevä taulukko löytyy liitteestä 1.²³

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osassa vuodelta 1968, esiintyy 14 kappaletta yleistä taktista periaatetta 24:stä. Ohjesäännössä on käsitelty voimien vaikutuksen keskittämistä, joka voidaan mieltää painopisteen muodostamisena. Yllätys ja yksinkertaisuus ovat myös kirjoituksissa esillä. Menestyksen- ja olosuhteiden hyväksikäyttöä on käsitelty ohjesäännössä, kuten myös varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin sekä voimien taloudellinen tai tarkoituksenmukainen käyttö. Ohjesääntö käsittelee myös päämäärän ja tehtävän selkeyttä, aktii-

¹⁹ Mika Huttunen: Näkökulmia taktiikkaan: Taktiikan käsite ja keinot tulkinnan kohteena. Julkaisusarja 3, 1/2005, s. 86, 94, 100.

²⁰ Jan Kulkki: Yleisten taktisten periaatteiden esiintyminen keskeisimmässä suomalaisissa ohjesäännöissä 1970-luvulta 2000-luvulle, EuK:n tutkimustyö, MpKK, Helsinki, 2007.

²¹ JvO I 1968, s. 22-24; JvO I 1977, s. 25-26; JvO I (Luonnos) 1988, s. 32-34; JVO 1995, s. 31-33.

²² JvO I 1968, s. 13-15; JvO I 1977, s. 13-18; JvO I (Luonnos) 1988, s. 17-23; JVO 1995, s. 15-17.

²³ Katso: Liite 1, Yleiset taktiset periaatteet / esiintymiset pataljoonan ohjesäännöissä.

visuutta ja oma-aloitteisuutta sekä jatkuvan vuorovaikutuksen organisointia ja ylläpitoa. Joukkojen ja voimien jakaminen, millä tarkoitetaan reserviä, jatkuva taisteluvalmius sekä tahto ja päättäväisyys ovat myös esillä johtamisen periaatteita käsittelevässä alaluvussa.²⁴

Taisteluiden luonteen asettamista vaatimuksista pataljoonan toiminnalle, on kyseisessä ohjesäännössä havaittavissa seuraavien yleisten taktisten periaatteiden korostumista: jatkuva taisteluvalmius, jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, yllätys, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, voimien vaikutuksen keskittäminen, harhautus ja salaaminen, olosuhteiden hyväksikäyttö, turvallisuus, päämäärän ja tehtävän selkeys sekä tahto ja päättäväisyys.²⁵

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, vuodelta 1977, käsittelee 13 yleistä taktista periaatetta. Poikkeuksena edelliseen Jalkaväen taisteluohjesääntöön on yleisen taktisen periaatteen, menestyksen hyväksikäytön, puuttuminen käsitellyistä yleisistä taktisista periaatteista. Jäljelle jäävät 13 yleistä taktista periaatetta ovat samat kuin yllä mainitussa ohjesäännössä.²⁶

Ohjesäännön esittämistä vaatimuksista, jotka taistelujen luonne asettaa pataljoonalle on havaittavissa seuraavia yleisiä taktisia periaatteita: jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, jatkuva taisteluvalmius, yllätys, voimien vaikutuksen keskittäminen, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, voimien taloudellinen käyttö, harhautus ja salaaminen, turvallisuus sekä päämäärän ja tehtävän selkeys.²⁷

Vuonna 1988 luonnoksena käyttöön otettavaksi hyväksytyssä Jalkaväen taisteluohjesääntö I:ssä on käsitelty 13 yleistä taktista periaatetta. Tässä ohjesäännössä esiintyy yleinen taktinen periaate tarkoituksenmukainen johtamistoiminta. Kuten edellisessä Jalkaväen taisteluohjesäännössä, menestyksen hyväksikäyttöä ei ole käsitelty. Poikkeuksena kahteen edelliseen ohjesääntöön ovat yleiset taktiset periaatteet: voimien taloudellinen käyttö sekä tahto ja päättäväisyys, jotka eivät esiinny tässä ohjesäännön luonnoksessa. Johtamisen yhtenäisyyttä taas on käsitelty vuoden 1988 Jalkaväen taisteluohjesäännön luonnoksessa, mutta ei edellisissä ohjesäännöissä.²⁸

Tässä ohjesäännön luonnoksessa, taistelujen luonteen pataljoonalle asettamat vaatimukset eivät eroa merkittävästi edellisen ohjesäännön asettamista vaatimuksista.²⁹

---

²⁴ JvO I 1968, s. 22-24.

²⁵ Sama, s. 14.

²⁶ JvO I 1977, s. 25-26.

²⁷ Sama, s. 15-16.

²⁸ JvO I (Luonnos) 1988, s. 32-34

²⁹ JvO I (Luonnos) 1988, s. 19-21.

Tarkastelujakson viimeisimmässä ohjesäännössä, Jalkaväen Taisteluohjesääntö vuodelta 1995, on käsitelty 14 yleistä taktista periaatetta. Menestyksen hyväksikäyttöä on käsitelty tässä ohjesäännössä, kuten myös vuonna 1968 julkaistussa Jalkaväen taisteluohjesääntö I osassa. Jalkaväen Taisteluohjesäännössä esiintyy yleinen taktinen periaate, omien voimien ja vihollisen oikea arviointi, mikä ei ole esiintynyt yhdessäkään aiemmassa tarkastelujakson ohjesäännössä. Jatkuva taisteluvalmiutta ei ole tässä ohjesäännössä käsitelty, vaikka se ilmenee kolmessa edellisessä ohjesäännössä.³⁰

Ohjesäännön määrittelemät vaatimukset, joita taistelujen luonne edellyttää pataljoonalta, sisältävät seuraavia yleisiä taktisia periaatteita: tarkoituksenmukainen johtamistoiminta, jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, jatkuva taisteluvalmius, olosuhteiden hyväksikäyttö, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, yllätys, voimien vaikutuksen keskittäminen, voimien taloudellinen käyttö, turvallisuus, harhauttaminen ja salaaminen sekä päämäärän ja tehtävän selkeys.³¹

Edellisen esittelyn perusteella yleisten taktisten periaatteiden määrällinen esiintyminen jalkaväen pataljoonatason ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen on seuraavanlainen. Jokaisessa ohjesäännössä esiintyy yhteensä kymmenen yleistä taktista periaatetta jotka ovat: voimien vaikutuksen keskittäminen, yllätys, yksinkertaisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin, päämäärän (ja tehtävän) selkeys, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, harhautus (ja salaaminen) sekä joukkojen ja voimien jakaminen. Jatkuva taisteluvalmiutta on käsitelty kolmessa ensimmäisessä tarkastelujakson ohjesäännössä. Yleinen taktinen periaate tarkoituksenmukainen johtamistoiminta on esillä ainoastaan kahdessa uusimmassa ohjesäännössä, kuten myös johtamisen yhtenäisyys. Tarkastelujakson kaksi ensimmäistä ohjesääntöä ovat käsitelleet yleisiä taktisia periaatteita: voimien taloudellinen käyttö sekä tahto ja päättäväisyys. Menestyksen hyväksikäyttöäkin on käsitelty kahdessa ohjesäännössä, jotka ovat järjestyksessä ensimmäinen ja viimeinen. Omien voimien ja vastustajan oikeaa arviointia on esitelty ainoastaan Jalkaväen Taisteluohjesäännössä vuodelta 1995.

Taistelujen luonteen pataljoonalle asettamien vaatimuksien tarkastelussa on huomionarvoista, että vaatimusten sisältämät viitteet yleisiin taktisiin periaatteisiin yhtyvät kohtalaisen hyvin ja yhdenmukaisesti siihen, miten yleiset taktiset periaatteet ovat ilmenneet ohjesäännöissä, määrällisen tarkastelun kautta. Tämä voisi viitata siihen, että tiettyjen yleisten taktisten periaattei-

---

³⁰ JVO 1995, s. 31-33.

³¹ Sama, s. 17.

den korostaminen suomalaisessa sotataidossa johtuu vallitsevasta käsityksestä taistelujen luonteen asettamista vaatimuksista pataljoonalle. Huolestuttavinta tässä toteamuksesta on mielestäni kuitenkin, että taistelujen luonteen pataljoonalle asettamat vaatimukset eivät ohjesäännöissä ole muuttuneet merkittävämmiin tarkastelujakson aikana. Yleisiä taktisia periaatteita ohjesäännöissä, niiden esittämien, taistelujen luonteen pataljoonalle asetettavien, vaatimusten kautta tarkasteltuna on esitetty tutkimuksen liitteessä 4.³²

Tarkastelujakson keskeisimmät yleiset taktiset periaatteet muodostuvat joistakin, niistä kymmenestä yleisistä taktisista periaatteista jotka esiintyvät jokaisessa neljässä tarkastelujakson jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännössä. Nämä kymmenen yleistä taktista periaatetta ovat:

- voimien vaikutuksen keskittäminen,
- yllätys,
- yksinkertaisuus,
- olosuhteiden hyväksikäyttö,
- varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin,
- päämäärän (ja tehtävän) selkeys,
- aktiivisuus ja oma-aloitteisuus,
- jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito,
- harhautus (ja salaaminen) sekä
- joukkojen ja voimien jakaminen (reservi).

2.2.2 Esiintymisjärjestys

Tässä alaluvussa selvitetään missä järjestyksessä tarkastelujakson jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännöt ovat käsitelleet niissä esiintyviä yleisiä taktisia periaatteita. Esittelen yleisten taktisten periaatteiden esiintymisjärjestyksen ohjesääntö kerrallaan, alkaen varhaisimmasta ja jatkuen viimeisimpään. Vertailemalla tarkastelujakson eri ohjesääntöjen yleisten taktisten periaatteiden esiintymisjärjestyksiä keskenään, pyritään tarkentamaan ne yleiset taktiset periaatteet, jotka ovat ajanjaksolla keskeisimpiä määrälliseen esiintymiseen sitoen. Esitellään kaikkien ohjesäännöissä käsiteltyjen yleisten taktisten periaatteiden esiintymisjärjestykset, mutta keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden valintaprosessiin päätyvät vain ne joita on määritelty jokaisessa tarkastelujakson jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännössä. Yleisten taktisten periaatteiden esiintymisjärjestyksiä on havainnollistettu liitteessä 2.³³

³² Katso: Liite 4.

³³ Katso: Liite 2, Yleiset taktiset periaatteet / esiintymisjärjestys pataljoonan ohjesäännöissä.

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osassa vuodelta 1968, ensimmäisenä käsitelty yleinen taktinen periaate on olosuhteiden hyväksikäyttö. Järjestyksessä toisena ohjesäännössä on käsitelty aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, ja kolmantena voimien taloudellinen käyttö. Neljäntenä ja viidentenä kyseisessä ohjesäännössä esiintyvät yllätys, sekä jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito. Yksinkertaisuutta on käsitelty järjestyksessä kuudentena, ja päämäärän ja tehtävän selkeyttä seitsemäntenä. Kahdeksantena ja yhdeksäntenä yleisinä taktisina periaatteina ohjesäännössä on määritelty jatkuva taistelunvalmius sekä harhautus ja salaaminen. Kymmenennestä neljänteentoista ohjesäännössä esiintyneet yleiset taktiset periaatteet ovat järjestyksessä: tahto ja päättäväisyys, voimien vaikutuksen keskittäminen, joukkojen ja voimien jakaminen (reservi), varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin sekä menestyksen hyväksikäyttö.³⁴

Vuonna 1977 julkaistussa, Jalkaväen taisteluohjesääntö I osassa, yleisten taktisten periaatteiden esiintymisjärjestys on lähestulkoon samanlainen kuin ohjesäännön edeltäjässä vuodelta 1968. Ainoastaan järjestyksessä ensimmäisenä ja toisena esiintyneet yleiset taktiset periaatteet, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus sekä olosuhteiden hyväksikäyttö ovat vaihtaneet paikkaa keskenään edelliseen jalkaväen taisteluohjesääntöön nähden. Tässä ohjesäännössä on määritelty 13 yleistä taktista periaatetta kun edellisessä ohjesäännössä yleisiä taktisia periaatteita oli 14. Jalkaväen taisteluohjesääntö I osassa vuodelta 1977, puuttuva yleinen taktinen periaate menestyksen hyväksikäyttö oli edeltävässä jalkaväen pataljoonatason ohjesäännössä esiintymisjärjestyksessä viimeinen.³⁵

Jalkaväen taisteluohjesääntö I luonnoksessa vuodelta 1988, yksinkertaisuus on ensimmäinen käsitellyistä yleisistä taktisista periaatteista. Toisena yleisenä taktisena periaatteena ohjesäännössä on määritelty aktiivisuus ja oma-aloitteisuus ja kolmantena voimien vaikutuksen keskittäminen. Olosuhteiden hyväksikäyttöä on käsitelty esiintymisjärjestyksessä neljäntenä, ja aiempiin ohjesääntöihin nähden uutena esiintymisenä johtamisen yhtenäisyyttä on käsitelty järjestyksessä viidentenä. Päämäärän ja tehtävän selkeyttä on esitetty järjestyksessä kuudentena ja yleinen taktinen periaate yllätys on esiintymisjärjestyksessä seitsemäntenä. Vuonna 1988 käyttöön hyväksytyssä Jalkaväen taisteluohjesääntö I luonnoksessa, järjestyksessä kahdeksantena ja yhdeksäntenä esiintyvät yleiset taktiset periaatteet ovat jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, sekä jatkuva taistelunvalmius. Ohjesäännön luonnoksessa käsitellyistä yleisistä periaatteista järjestyksessä kymmenennestä kolmanteentoista ovat: harhautus ja sa-

---

³⁴ JvO I 1968, s. 22-24.

³⁵ JvO I 1977, s. 25-26.

laaminen, joukkojen ja voimien jakaminen, varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin sekä tarkoituksenmukainen johtamistoiminta.³⁶

Vuonna 1995 julkaistussa Jalkaväen taisteluohjesäännössä päämäärän ja tehtävän selkeys on ensimmäinen määritelty yleinen taktinen periaate. Järjestyksessä toisena esiintyvä yleinen taktinen periaate on omien voimien ja vastustajan oikea arviointi, ja kolmantena ohjesääntö on määritellyt yleisen taktisen periaatteen yksinkertaisuus. Ohjesäännön esiintymisjärjestyksessä neljäs ja viides yleinen taktinen periaate ovat voimien vaikutuksen keskittäminen sekä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Menestyksen hyväksikäyttö on esitetty järjestyksessä kuudentena ja olosuhteiden hyväksikäyttöä seitsemäntenä yleisenä taktisena periaatteena. Jalkaväen Taisteluohjesäännössä, järjestyksessä kahdeksantena on määritelty yleistä taktista periaatetta, varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin ja yhdeksäntenä yleinen taktinen periaate yllätys. Esiintymisjärjestyksessä kymmenennestä, neljänteentoista, yleiset taktiset periaatteet ovat: harhautus ja salaaminen, johtamisen yhtenäisyys, joukkojen ja voimien jakaminen, jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, sekä tarkoituksenmukainen johtamistoiminta.³⁷

Kun jätetään huomioimatta niitä yleisiä taktisia periaatteita, jotka esiintyvät vain joissakin tarkastelujakson neljästä jalkaväen pataljoonatason ohjesäännöstä ja otetaan tarkempaan tarkasteluun ainoastaan ne yleiset taktiset periaatteet, jotka esiintyvät kaikissa neljässä ohjesäännössä, niin laskennalliset esiintymisjärjestyksen keskiarvot ovat kunkin käsiteltävän yleisen taktisen periaatteen kohdalla seuraavanlaiset. Esiintymisjärjestyksen keskiarvolla 2,5, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus on järjestyksessä ensimmäinen. Keskiarvolla 3,5 olosuhteiden hyväksikäyttö on järjestyksessä toinen ja yksinkertaisuus on järjestyksessä kolmantena keskiarvolla 4. Päämäärän ja tehtävän selkeys on keskiarvolla 5,3 järjestyksessä neljäs ja keskiarvolla 6, yllätys on järjestyksessä viides. Kuudentena järjestyksessä on yleinen taktinen periaate voimien vaikutusten keskittäminen, keskiarvolla 7,3 ja seitsemäntenä jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, keskiarvolla 7,8. Harhautus ja salaaminen on järjestyksessä kahdeksas, keskiarvolla 9,5. Neljän tarkastelujakson jalkaväen pataljoonatason ohjesääntöjen esiintymisjärjestyksien viimeisinä kahtena yleisinä taktisina periaatteina ovat varautuminen odottamattomiin tilanteenvaihteluihin sekä joukkojen ja voimien jakaminen. Molemmilla esiintymisjärjestyksien keskiarvo on 12.

---

³⁶ JvO I (Luonnos) 1988, s. 32-34

³⁷ JVO 1995, s. 31-33.

2.3 Yhteenveto

Yleisiä taktisia periaatteita, joita tarkastelujakson ohjesäännöt ovat määritelleet, on yhteensä kymmenen kappaletta. Nämä yleiset taktiset periaatteet ovat: voimien vaikutuksen keskittäminen, yllätys, yksinkertaisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin, päämäärän (ja tehtävän) selkeys, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, harhautus (ja salaaminen) sekä joukkojen ja voimien jakaminen (reservi).

Selvittämällä näiden kymmenen yleisen taktisen periaatteen esiintymisjärjestystä kussakin tarkastelujakson neljässä jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännössä ja laskemalla jokaisen yleisen taktisen periaatteen keskimääräisen esiintymisjärjestyksen, voidaan tarkentaa mitkä yleiset taktiset periaatteet ovat keskeisimpiä. Keskimääräinen esiintymisjärjestys osoittaa että keskeisin yleinen taktinen periaate on todennäköisesti aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Järjestyksessä seuraavat yleiset taktiset periaatteet ovat olosuhteiden hyväksikäyttö ja yksinkertaisuus. Päämäärän ja tehtävän selkeys sekä yllätys ovat esiintymisjärjestyksessä seuraavat yleiset taktiset periaatteet. Voimien vaikutuksen keskittäminen ei ole keskiarvoltaan välttämättä koko tarkastelujakson kannalta keskeinen, mutta sen esiintymisjärjestys on kahdessa viimeisimmässä jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännössä siirretty esiintymisjärjestyksessä aikaisemmaksi. Tämä voisi viitata siihen että kyseinen yleinen taktinen periaate on muuttumassa keskeisemmäksi. Nykyhetken keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden tarkastelun kannalta tutkimuksessa on valittu voimien vaikutuksen keskittämisen mukaan jatkotarkasteluun.

Yllämainittujen kuuden yleisen taktisen periaatteen valitsemista keskeisimmiksi tarkastelujakson aikana tukee Jan Kulkin tutkimustyön johtopäätökset. Kulki esittää omassa tutkimuksessaan nämä samat kuusi yleistä taktista periaatetta tarkastelujakson keskeisimmiksi. Kulki käsittelee tutkimuksessaan yhtymätason ohjesääntöjä samana ajanjaksona kuin tässäkin tutkimuksessa, joten lienee perusteltua todeta, että valintojen perustelut pitävät paikkaansa.³⁸

---

³⁸ Jan Kulki: Yleisten taktisten periaatteiden esiintyminen keskeisimmissä suomalaisissa ohjesäännöissä 1970-luvulta 2000-luvulle, EuK:n tutkimustyö, MpKK, Helsinki, 2007, s. 9-10.

3. KESKEISIMPIEN YLEISTEN TAKTISTEN PERIAATTEIDEN MÄÄRITTELY

Tässä luvussa tutkitaan miten toisessa luvussa ilmenneet keskeisimmät yleiset taktiset periaatteet ovat esitetty tarkastelujakson jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännöissä. Pyritään hakemaan vastaus tutkimuksen alaongelmaan: ”Mitä keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden määritelmät sisältävät tarkastelujakson ohjesäännöissä?”. Luvussa tarkastellaan yleisiä taktisia periaatteita: aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, yksinkertaisuus, päämäärän ja tehtävän selkeys, yllätys sekä voimien vaikutuksen keskittäminen. Käsitellään yhtä yleistä taktista periaatetta kerrallaan, kronologisessa järjestyksessä ohjesääntöjen julkaisu- ja voimavarojen mukaan, alkaen varhaisimmasta jatkaen viimeisimpään. Ohjesäännöistä tarkastellaan miten yleisiä taktisia periaatteita on määritelty, jonka jälkeen haetaan eroja tavassa, miten ohjesäännöt ovat määritelleet yleisiä taktisia periaatteita. Pyrkimyksenä on löytää keskeisimmät sisällölliset erovaisuudet ja arvioimaan päämäärät suomalaisen sotataidon yleisten taktisten periaatteiden soveltamiselle tarkastelujakson aikana. Luvussa arvioidaan myös tarkastelujakson ohjesääntöjen määritelmien esitystavan perusteella, miten eri yleiset taktiset periaatteet ovat ajateltu liittyvän toisiinsa sekä suurempaan kokonaisuuteen.

3.1 Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus

Jalkaväen taisteluohjesäännön I osa vuodelta 1968, toteaa että aktiivisuuteen olisi aina pyrittävä. Ohjesääntö selventää, että aktiivisuus taistelussa on vihollista vastaan kohdistettua, oma-aloitteista liikettä, tulta ja toimintaa. Aktiivisuudella on mahdollista pieninkin voimin saada aiheutettua vihollisen toimintaan sekaannusta, vihollista saadaan harhautettua ja omille vastatoimenpiteille voitetaan aikaa sekä lujitetaan oman pataljoonan taistelutahtoa. Ohjesäännön vaatimuksena on, että aktiivisuuden tulee edistää tehtävää, ja päämäärän pitää vastata toiminnan aiheuttamia tappioita. Ohjesäännön mukaan aktiivisuutta ovat esimerkiksi ylläkööt ja kaikissa taistelulajeissa käytettävät miinoitteet, hävitteet ja murrosteet, joiden käytöllä mahdollistetaan vihollisen häiritseminen ja kuluttaminen.³⁹

Vuoden 1977 Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, käsittelee aktiivisuutta hyvin samankaltaisesti kuin edeltäjänsä. Eroavuuksia on lähinnä sanamuodoissa. Yksi suurempi ero on kuitenkin havaittavissa. Ohjesääntö on selkeästi liittänyt aloitteen hankkimisen, aktiivisuudella saavutettaviin asiakokonaisuuksiin. Edeltävässä taisteluohjesäännössä aloitteen hankkimista ei ole käsitelty aktiivisuuteen liittyen.⁴⁰

³⁹ JvO I 1968, s. 23.

⁴⁰ JvO I 1977, s. 25.

Vuoden 1988, Jalkaväen taisteluohjesääntö I:n luonnoksen, aktiivisuutta käsittelevä kappale ei eroa edeltäjänsä aktiivisuutta käsittelevästä kappaleesta.⁴¹

Jalkaväen Taisteluohjesääntö esittää, että aktiivinen toiminta on menestyksen tärkeimpiä edellytyksiä. Komentajan roolia aktiivisuuden luomiseen on korostettu. Hänen on haettava ja luotava taistelussa mahdollisuudet toiminnan aktiivisuuteen. Aktiivisuuden hakemista kaikissa taistelulajeissa ja tilanteissa ei ole korostettu. Sekaannuksen aiheuttaminen vihollisen joukoissa oikeaan aikaan, oikealle alueelle, kohdistetulla häikäilemättömällä iskulla on edelleen esimerkkinä aktiivisesta toiminnasta. Myös taistelutahdon lujittaminen aktiivisuuden tuomalla menestyksellä on mainittu Jalkaväen Taisteluohjesäännössä.⁴²

Näyttäisi siltä, että tarkastelujakson alusta alkaen aktiivisuutta on pidetty tärkeässä asemassa menestyksellisen taistelun edellytyksiä tarkasteltaessa. Kantava ajatus lienee pohjimmiltaan mahdollisuus joukkojen taloudelliseen käyttöön ja epäedullisten voimasuhteiden tasaamiseen. Aktiivisuuden käsittelyssä korostuu pienten osastojen yllätyksellinen käyttö. Näiden osastojen iskujen tarkoituksena näyttäisi olevan vihollisen taistelujärjestyksen sotkeminen. Aktiivisen toiminnan tuoma aloitteen tempaaminen on mielestäni havaittavissa kaikissa tarkastelujakson pataljoonataso-ohjesäännöissä, vaikka aloite käsitteenä esiintyy vasta tarkastelujakson lopussa. Aktiivisuus näyttää olevan ajanjakson sotataidollisessa ajattelussa kiinteästi sidoksissa hyökkäykselliseen toimintaan pataljoonan taistelussa.

3.2 Olosuhteiden hyväksikäyttö

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa vuodelta 1968 esittää, että maasto-, sää- ja valaistusolosuhteiden hyväksikäytöllä pystytään edistämään salaamista, suojautumista sekä yllätykseen pääsemistä. Olosuhteiden hyväksikäytöllä on myös mahdollista rajoittaa vihollisen toimintaa, pääpainon ollessa panssarivaunujen käytön vaikeuttamisessa. Ohjesääntö tuo esille mitkä edellytykset olosuhteiden hyväksikäyttö tarjoaa ratkaisevien tulosten saavuttamiseksi, häikäilemättömästi toimivalle joukolle. Ohjesääntö antaa esimerkkeinä sellaisista olosuhteista, metsäiset ja vesistöjen rikkomat alueet, jyrkänemaastot, suot, pimeys, sumu, lumipyry sekä kova pakkanen. Ohjesääntö painottaa, että tulisi käyttää suojaista maastoa ja toimintaa salaavia valaistussuhteita hyödyksi siinä suhteessa, missä pataljoona voi itse määrittää suoritusalue-

---

⁴¹ JvO I (Luonnos) 1988, s. 33.

⁴² JVO 1995, s. 32.

taan ja -aikaansa. Pataljoonan on myös pystyttävä toimimaan vihollista suosivissa olosuhteissa.⁴³

Vuoden 1977 Jalkaväen taisteluohjesäännön I osan, olosuhteiden merkityksen määrittelemisessä on ainoastaan yksi eroavaisuus verrattuna edeltäjään. Tässä ohjesäännössä on huomioitu vihollisen ilma-ase ja omat mahdollisuudet vaikeuttaa sen tehokasta käyttöä, käyttämällä olosuhteita hyväksi.⁴⁴

Jalkaväen taisteluohjesääntö I:n luonnos vuodelta 1988, esittelee olosuhteiden hyväksikäyttöä samalla tavalla kuin Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa on niitä käsitellyt.⁴⁵

Jalkaväen Taisteluohjesääntö käsittelee olosuhteiden hyväksikäyttöä hyvin samanlaisesti kuin sitä edeltävät ohjesäännöt ovat olosuhteiden hyväksikäyttöä käsitelleet. Vivahte-erona mainitakoon että vihollisen panssarijoukoista ei löydy suoraa mainintaa, mutta sen sijaan olosuhteista tulisi hakea suojaa vihollisen suora-ammuntatulelta.⁴⁶

Tarkastelujakson ohjesääntöjen olosuhteiden hyväksikäytön määrittelyn painopiste näyttäisi olevan sen tuomassa edussa omien joukkojen toiminnan salaamisessa ja suojan hankkimisessa. Salaamisen kautta hankittava yllätysmomentti on keskeinen hyöty, joka olosuhteiden hyväksikäytöllä on saavutettavissa. Näyttäisi siltä, että olosuhteiden hyväksikäyttö liittyy kiinteästi sotatekniikan kehitykseen ja vihollisen kaluston asettamiin rajoituksiin ja tuomiin etuihin sen joukkojen käyttöön. Kuten aktiivisuudellakin, olosuhteiden hyväksikäytöllä mahdollistetaan epäedullisten voimasuhteiden tasoittamista pataljoonan taistelussa. Tämä seikka korostuu vastuualueiden ja hyökkäysajankohdan määrityksessä, jotta pataljoonan komentajalle annetaan mahdollisuus hyödyntää oman alueensa maaston sekä valaistusolosuhteiden tuomat edut.

3.3 Yksinkertaisuus

Kolmessa ensimmäisessä Jalkaväen taisteluohjesäännössä yksinkertaisuus on liitetty pataljoonan toiminnan nopeuteen. Niissä on esitetty, että komentajan olisi käytettävä ratkaisuisaan yksinkertaisia menettelytapoja nopean toiminnan mahdollistamiseksi.⁴⁷

---

⁴³ JvO I 1968, s. 23.

⁴⁴ JvO I 1977, s. 26.

⁴⁵ JvO I (Luonnos) 1988, s. 33.

⁴⁶ JVO 1995, s. 32.

⁴⁷ JvO I 1968, s. 23; JvO I 1977, s. 25; JvO I (Luonnos) 1988, s. 32.

Jalkaväen Taisteluohjesääntö erittelee, että komentajan tekemät yksinkertaiset ja selkeät ratkaisut mahdollistavat tehtävän toteuttamisen ja toiminnan nopean aloittamisen. Ratkaisut eivät ohjesäännön mukaan kuitenkaan saa johtaa hallitsemattomiin riskeihin, jotka aiheuttavat joukolle mahdollisesti raskaitakin tappioita.⁴⁸

Näyttäisi siltä, että tarkastelujakson ohjesäännöt pitävät toiminnan nopeutta erityisasemassa, mikä todennäköisesti johtuu ajanjakson sodankäynnin luonteesta ja omien joukkojen rajoitetusta liikkumiskyvystä. Yksinkertaisuudella on pyritty edistämään joukkojen toiminnan nopeutta. Yksinkertaisuus näyttäisi ohjesääntöjen pohjalta olevan pataljoonan komentajan suunnittelun ja toiminnan ohjenuorana, eikä sitä välttämättä niinkään korosteta joukkojen välittömässä toiminnassa. Vaikka yksinkertaisuutta on käsitelty tarkastelujakson pataljoonatasen ohjesäännöissä verrattain pintapuolisesti, niin yksinkertaisuuden tärkeyttä on todennäköisesti haluttu korostaa tuomalla sen selkeästi esille. Yksinkertaisuuden käsittelyssä saattaa piillä halu yksinkertaistaa alijohtajille annettavia tehtäviä sekä pataljoonan taistelujaotusta, mikä helpottaa johtamista ja pitää tehtävän selkeänä ja toteuttamiskelpoisena.

3.4 Päämäärän ja tehtävän selkeys

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa vuodelta 1968, mainitsee toiminnan nopeutta käsittelevässä alaluvussa, että nopean toiminnan mahdollistamiseksi pataljoonan komentajan on muun muassa, annettava alijohtajille selvät tehtävät ja saatettava heidät ajoissa tietoisiksi jatkotehtävistä.⁴⁹

Vuoden 1977 Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, esittää pataljoonan komentajalle samat vaatimukset alijohtajien tehtävästä kuin edellisessäkin ohjesäännössä, mutta tässä on lisäksi otettu kantaa toiminnan määrätietoisuuteen eikä ainoastaan nopeuteen.⁵⁰

Jalkaväen taisteluohjesääntö I:n luonnoksessa päämäärän ja tehtävän selkeyden käsittelyä on tarkennettu menestystä edistäväksi tekijäksi. Ohjesääntö selventää, että täsmälliset suunnitelmat ja ajoissa annetut käskyt edistävät tehtävän toteuttamista ja antavat alaisille enemmän valmistelu-aikaa. Pataljoonan toiminnan perustana on ohjesäännön mukaan ylemmän johtoportaan antama tehtävä. Pataljoonan komentajan on tunnettava ylemmän johtoportaan taisteluaja-

---

⁴⁸ JVO 1995, s. 32.

⁴⁹ JvO I 1968, s. 23.

⁵⁰ JvO I 1977, s. 25.

tus, jotta hän pystyy toimimaan epäselvissäkin tilanteissa määrätietoisesti kokonaisuuden kannalta edullisella tavalla.⁵¹

Jalkaväen Taisteluohjesäännössäkin määritetään ylemmän johtoportaana antaman tehtävän pataljoonan toiminnan perustaksi. Myös ylemmän johtoportaana taisteluajatuksen tuntemisen merkitystä on painotettu. Ohjesääntö käskää pataljoonan komentajaa käskemään alaisilleen oman päätöksensä perusteella yksiselitteiset tehtävät ajoissa. Lisäksi pataljoonan komentajan on pidettävä alaisensa tietoisina sekä pataljoonan tehtävästä että tilanteen kehittymisestä.⁵²

Vaikuttaisi siltä, että varsinkin tarkastelujakson alussa ohjesäännöt ovat päämäärän ja tehtävän selkeydellä pyrkineet joukkojen toiminnan nopeuttamiseen. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että ohjesäännöt kehottavat komentajaa antamaan käskynsä alaisilleen ajoissa, ja valmistautumistehtäviä käskemällä annetaan alaisille aikaa valmistautua. Valmiit suunnitelmat ja esikäskyt nopeuttavat pataljoonan toiminnan siirtämistä seuraavaan vaiheeseen. Päämäärän ja tehtävänselkeyden päätarkoitus on mielestäni tarkastelujakson puolestavälistä alkaen siirtynyt nopeuden hankkimisesta oma-aloitteisen toiminnan mahdollistamiseen. Ohjesäännöt painottavat, että alaisen on oman tehtävänsä lisäksi myös tiedettävä ylemmän johtoportaana taisteluajatus. Tämä luo alaisille mahdollisuuden toimia omatoimisesti oman harkintakyvyn varassa ylemmän johtoportaana komentajan ajatuksen hengessä myös sekavissa ja epäselvissä tilanteissa, esimerkiksi saarrettuna tai johtamisyhteyksien puuttuessa. Mahdollistamalla alaisten itsenäinen toiminta, pataljoonalla saattaa olla huomattavasti paremmat edellytykset aktiiviseen toimintaan.

3.5 Yllätys

Vuoden 1968 Jalkaväen taisteluohjesäännön I osan mukaan, tärkeimpien yleisten taktisten periaatteiden toteuttamisella voidaan päästä yllätykseen, joka mahdollistaa raskaiden osatapioiden tuottamisen tai jopa vihollisen tuhoamisen. Nopeudella on mahdollista tasoittaa voimasuhteita, yllättää vihollinen sekä hankkia aloite. Ohjesäännössä on erikseen maininta, että olosuhteiden hyväksikäyttö edistävää yllätykseen pääsemistä.⁵³

---

⁵¹ JvO I (Luonnos) 1988, s. 32.

⁵² JVO 1995, s. 31.

⁵³ JvO I 1968, s. 22-23.

Jalkaväen taisteluohjesäännön I osassa vuodelta 1977 tai Jalkaväen taisteluohjesääntö I:n luonnoksessa, ei ole yllätyksen osalta merkittäviä eroavaisuuksia edeltävään Jalkaväen taisteluohjesäännön I osaan.⁵⁴

Jalkaväen Taisteluohjesääntö on tarkemmin ottanut kantaa yllätyksen sisältöön. Ohjesääntö toteaa yllätyksen olevan menestyksen tärkeimpiä edellytyksiä. Yllätykseen tulisi pyrkiä niin joukkojen, tulen käyttötavan ja määrän, kuin ajan ja paikan suhteen. Jalkaväen Taisteluohjesääntö määrittää yllätykseen pääsemisen edellytyksiksi: luotettavat tiedustelutiedot, määrätietoinen ja rohkea johtamistoiminta, oman toiminnan salaaminen, vihollisen harhauttaminen ja olosuhteiden hyväksikäyttöä vihollisen tiedustelun vaikeuttamiseksi.⁵⁵

Näyttäisi siltä, että tarkastelujakson alussa toiminnan nopeus on ollut keskeinen osa pataljoonan edellytyksiä yllätykseen pääsemiseksi. Myös olosuhteiden hyväksikäytön mahdollistama yllätys on käsitelty keskeisesti. Yllätys ei ole itsessään korostunut, vaan se on tullut esille lähinnä pataljoonan joukkojen toiminnan nopeuden tuloksena. Vasta tarkastelujakson viimeisessä pataljoonatason ohjesäännössä yllätystä on käsitelty omana kokonaisuutenaan. Viimeisimmän ohjesäännön perusteella näyttäisi siltä, että yllätys on suomalaisessa sotataidossa yleinen taktinen periaate, joka on pataljoonan taistelussa merkittävässä osassa menestyksen saavuttamisessa. Yllätys ei enää katsota jonkin suuremman kokonaisuuden tuotteena, vaan itsenäisenä toimenpiteenä jonka avulla on mahdollista vaikuttaa viholliseen. Ajattelutavan kehityksen myötä yllätys on vaatinut paremmat määritelmät, jotta pataljoonan komentajalle selviäisi miten hänen kannattaa pyrkiä yllätykseen. Keskeisimmät uudet edellytykset yllätykseen pääsemiseksi näyttäisi olevan hyvän tilannekuvan ylläpitäminen tiedustelun avulla sekä vastapuolen tiedustelun vaikeuttaminen. Näitä edellytyksiä luomalla pataljoonan on mahdollista salata oma toiminta samalla kun pystytään estämään vihollista yllättämästä.

3.6 Voimien vaikutuksen keskittäminen

Vuonna 1968 julkaistussa, Jalkaväen taisteluohjesäännön I osassa voimien vaikutuksen keskittämistä on käsitelty tiiviisti voimien taloudellisen käytön yhteydessä. Voimien vaikutuksen keskittämisen perusajatus on vahvana oleminen painopistesuunnassa, kun taas sivusuunnassa on selviydyttävä heikoin voimin. Ohjesääntö esittää, että yksiköitä tulisi keskittää suuntaan josta vihollinen vähiten sitä odottaa. Voimien vaikutuksen keskittäminen käsittää myös tulen kokonaiskäyttöä, jossa suora-ammuntatuli ja sulutteet on otettava huomioon epäsuoraa tulta

⁵⁴ JvO I 1977, s. 25-26; JvO I (Luonnos) 1988, s. 32-33.

⁵⁵ JVO 1995, s. 32.

suunniteltaessa. Reserviä on varattava sekä ennen taisteluja että niiden aikana ja suunnittelella on varauduttava nopeisiin ja yllättäviin tilannemuutoksiin. Ohjesääntö korostaa jalkaväkijohtajien ja tulenjohtajien toteuttamaa yhteistyötä, sekä pataljoonan ryhmittämistä riittävän laajalle alueelle. Tykistön ja kevyen heittimistön tulisuunnitelmat laaditaan erillisiksi, kuitenkin niin että ne liittyvät toisiinsa ja täydentävät toisiaan.⁵⁶

Vuoden 1977, Jalkaväen taisteluohjesäännön I osan voimien vaikutuksen keskittämisen käsittely ei sisällöllisesti eroa edellisestä ohjesäännöstä.⁵⁷

Jalkaväen taisteluohjesääntö I, vuodelta 1988 on siirtänyt pääpainon voimien vaikutuksen keskittämiseen, ei niinkään voimien taloudelliseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön. Painopiste-ajattelu joukkojen ja tulen osalta on säilynyt ennallaan, mutta ohjesääntö on tarkemmin määritellyt mitä tämä käytännössä edellyttää. Joukkojen laajalle alueelle ryhmitettäessä on otettava huomioon tehokkaat ampumaetäisyydet ja panssarintorjunta-aseita on käytettävä keskitetysti. Tulen keskittämiseksi järjestetään yhteistoimintaa.⁵⁸

Jalkaväen Taisteluohjesääntö toteaa, kuten aikaisemmatkin ohjesäännöt, että painopistesuunta on perusta voimien vaikutuksen keskittämiseksi. Pataljoonan komentajalle on annettu vapaamat kädet sivusuunnan voimien käytölle niin joukkojen materiaalin, kuin tulituen osalta. Jalkaväen Taisteluohjesääntö on entistä selkeämmin määritellyt mitä voimien vaikutuksen keskittäminen edellyttää pataljoonalta. Näitä edellytyksiä ovat ohjesäännön mukaan: jatkuva tiedustelukosketus, joukkojen keskitetty käyttö, reservien varaamista, kaiken käytössä olevan tulen keskittäminen painopistesuuntaan, toiminnan salaaminen ja suojaaminen, huollon jatkuvuus, kyky etupainoiseen johtamiseen sekä valmistautuminen nopeisiin ja yllättäviin tilanteen muutoksiin.⁵⁹

Selkeän painopisteen muodostaminen on tarkastelujakson kaikissa ohjesäännöissä voimien vaikutuksen keskittämisen keskeisimpiä periaatteita. Pataljoonan ryhmittämistä mahdollisimman laajalle alueelle saattaisi osoittaa piilevää ajatusta olosuhteiden hyväksikäytön mahdollistamisesta. Vastuualueen ollessa laaja, ja joukon pääosien ollessa keskitettyinä painopistesuuntaan, muodostuu kuitenkin todennäköisesti sivusuunta, johon ohjesäännöt kehottavat ottamaan kantaa vähemmällä voimalla jotta painopistesuunnan voima ei heikkenisi liikaa. Tarkastelujakson ohjesääntöjen painopiste-ajattelussa ei esiinny merkittävää kehitystä ajan-

⁵⁶ JvO I 1968, s. 23-24.

⁵⁷ JvO I 1977, s. 26.

⁵⁸ JvO I (Luonnos) 1988, s. 33.

⁵⁹ JVO 1995, s. 32.

jakson aikana. Kaiken tulen keskittämisen tarve on alusta alkaen ollut tärkeässä asemassa. Näyttää kuitenkin siltä, että tarkastelujakson viimeisimmässä ohjesäännössä on haluttu antaa tarkemmat perusteet pataljoonan komentajan voimien vaikutuksen keskittämisen suunnittelulle.

3.7 Yhteenveto

Yleisten taktisten periaatteiden käsittely jalkaväen pataljoonataso-ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen näyttäisi antavan pataljoonan komentajalle hyvät perusteet pataljoonan toiminnan suunnitteluun. Yleiset taktiset periaatteet näyttävät liittyvän kiinteästi toisiinsa ja tukevan toisiaan. Niiden käytöllä on havaittavissa pyrkimys luoda edellytykset jonkin suuremman kokonaisuuden mahdollistamiseksi.

Tarkastelujakson alussa 1960-luvun lopulta 1980-luvulle asti ohjesäännöt näyttävät pitävän pataljoonan toiminnan nopeutta keskeisessä asemassa menestyksellistä taistelua. Tätä väitettä tukee ohjesääntöjen tapa käsitellä yksinkertaisuutta, päämäärän ja tehtävän selkeyttä sekä yllätystä. Ohjesäännöt esittävät, että yksinkertaisilla ja selkeillä käskyillä sekä jatkotehtävien käskemisellä ajoissa, alaisille annetaan enemmän valmisteluaikaa, mikä nopeuttaa pataljoonan toimintaa. Aikaisimmat ohjesäännöt käsittelevät yllätystä lähinnä nopeuden tuotteena, jota voidaan mahdollistaa olosuhteiden hyväksikäytöllä.

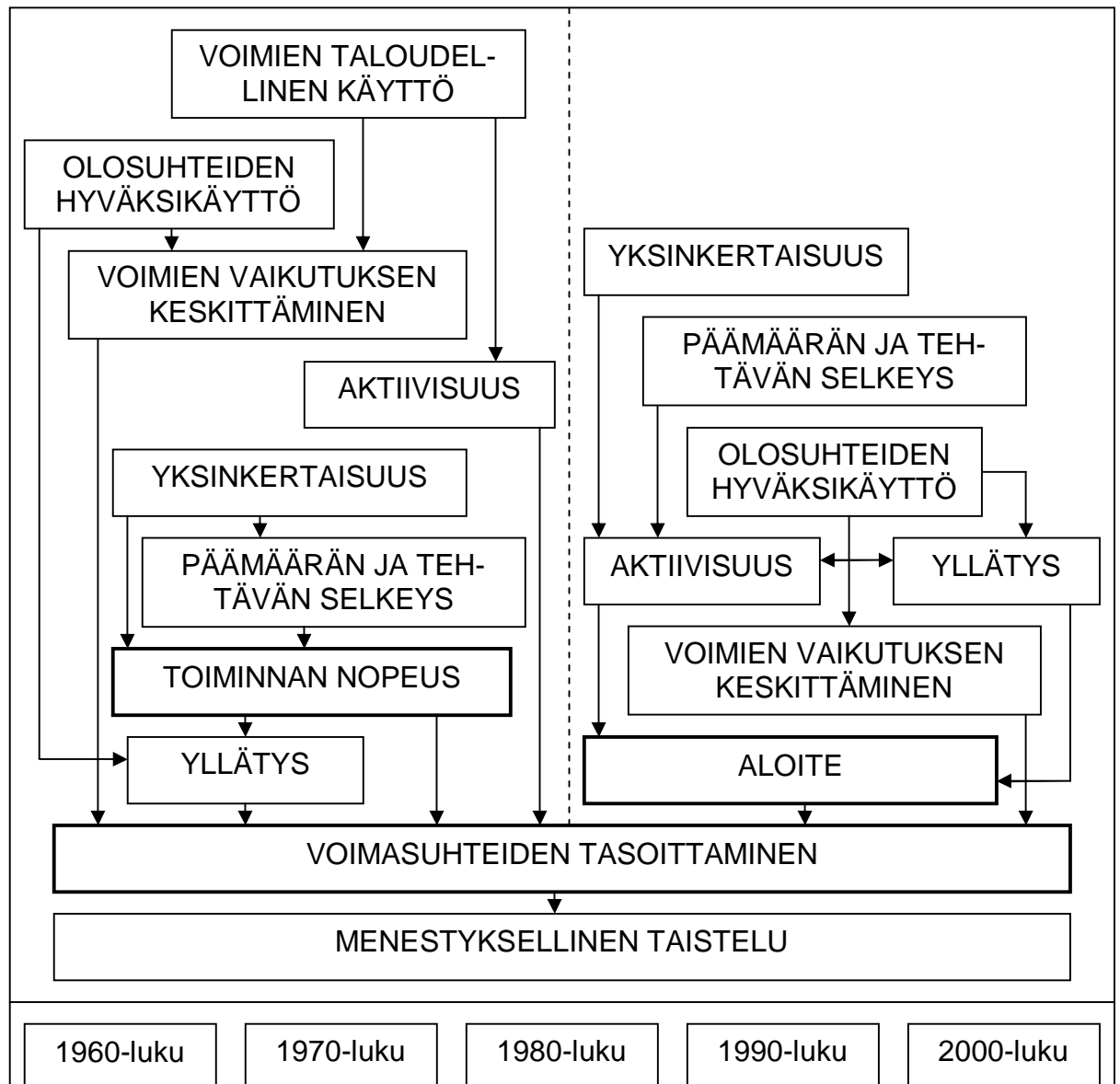
Tarkastelujakson jälkimmäisen puoliskon aikana on havaittavissa pyrkimys siirtää pääpaino toiminnan nopeuden sijasta aloitteelliseen toimintaan. Tämä näkyy selkeimmin ohjesääntöjen tavassa käsitellä päämäärän ja tehtävän selkeyttä. Painopiste ei välttämättä ole nopean toiminnan mahdollistamisessa, vaan selkeillä tehtävillä pyritään luomaan alaisille mahdollisuudet itsenäiseen päätöksentekoon ja mahdollistetaan tavoitehakuinen toiminta epäselvissä ja yllättävissä tilanteissa. Yksinkertaisuudella on pyritty edistämään tehtävän selkeyttä ja mahdollisesti helpottamaan johtamista vaativammissa tilanteissa. Aloitteellisuutta ylläpidetään aktiivisella toiminnalla ja aloite hankitaan hyödyntämällä yllätystä. Yllätykseen pääsemiseksi on edelleenkin hyväksikäytettävä olosuhteita.

Suomalaisen sotataidon näkökulmasta, yleisten taktisten periaatteiden keskeisenä tavoitteena näyttäisi olevan pyrkimys epäedullisten voimasuhteiden tasoittamiseen. Aktiivisuuden kannalta yritetään pienellä voimalla yllätyksellisesti vaikuttamaan vihollisen taistelujärjestykseen. Aktiivisen toiminnan hyötynä on sen taloudellisuus. Olosuhteiden hyväksikäytön tuoma suoja ja salaamisen mahdollistuminen, heikentää vihollisen mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan

omiin joukkoihimme ja vihollisen painopisteen luominen on huomattavasti vaikeampaa. Tällöin on mahdollista saavuttaa paikallinen ylivoima ja samalla tasoittaa voimasuhteita.

Yksinkertaisuudella ja päämäärän sekä tehtävän selkeydellä on mahdollista saada aikaan aktiivisuutta ja alemman johtoportaan oma-aloitteista toimintaa ilman ylemmän johtoportaan välitöntä johtamistoimintaa. Tämä edistää merkittävästi aloitteen ylläpitämistä, ainakin paikallisesti. Yllätyksellä on keskeinen asema aloitteen tempaamisen mahdollistamisessa ja aloitteen ylläpitämisessä.

Voimien vaikutuksen keskittäminen luo paikallisen ylivoiman. Kun tämän paikallisen ylivoiman yhdistää olosuhteiden hyväksikäytön tuomiin etuihin voidaan paikallisesti ja ajallisesti valita miten taistelut käydään, niin että tilanne on omille joukoille suotuisa ja viholliselle epäsuotuisa. Näin ollen voimasuhteita on saatu tasoitettua ja menestyksellinen taistelu on mahdollistettu. Edellä esitetyt yleisten taktisten periaatteiden käytön päämäärät ja yleisten taktisten periaatteiden liittyminen toisiinsa tarkastelujakson jalkaväen pataljoonatasoan ohjesäännöissä on esitetty periaatepiirroksena kuvassa 2.

Kuva 2. Yleisten taktisten periaatteiden käytön päämäärät ja liittyminen toisiinsa.

4. SUOMALAISEN SOTATAIDOLLISEN AJATTELUN KEHITYS 1960-LUVUN LOPULTA NYKYHETKEEN

Tässä luvussa tutkitaan miten suomalainen sotataidollinen ajattelu on kehittynyt tarkastelujakson ohjesääntöjen perusteella. Pyritään vastaamaan tutkimuksen alaongelmaan: ”Miten suomalainen sotataidollinen ajattelu on kehittynyt yleisten taktisten periaatteiden määritelmien perusteella eri organisaatiotasojen ohjesäännöissä ja miten yleisiä taktisia periaatteita on käsitelty aikakausjulkaisuissa tarkastelujakson aikana?”.

Luvun alussa esittelen komppania- ja joukkuetasojen ohjesäännöissä yleisten taktisten periaatteiden ilmenemistä käsittelevän tutkimuksen keskeisimpiä osia. Vertailen komppania- ja joukkuetasojen ohjesääntöjä ja oppaita pataljoonatasojen oppaisiin löytääkseni keskeiset yleisten taktisten periaatteiden määritelmien esittämistavat. Organisaatiotasojen väliset mahdolliset

eroavaisuudet määritelmässä ja tavassa käsitellä yleisiä taktisia periaatteita saattavat osoittaa miten niitä on ajateltu käytettävän organisaatiotasosta riippuen. Pysin ohjesääntöjen käsittelyn pohjalta arvioimaan miksi yleisiä taktisia periaatteita on ajateltu käytettävän eri organisaatiotasolla tietyllä tavalla. Tämä luo laajemman näkökulman yleisten taktisten periaatteiden käsittelyn ja samalla suomalaisen sotataidollisen ajattelun tarkastelulle.

4.1 Yleisten taktisten periaatteiden ilmenemistä, komppania- ja joukkuetason oppaissa ja ohjesäännöissä, käsittelevän tutkimuksen esittely

Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen komppania- ja joukkuetason oppaissa ja ohjesäännöissä, pohjautuu tutkijan sotatieteiden kandidaatti -tutkielmaan: ”Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet ja niiden ilmeneminen komppanian ja joukkueen oppaissa 1970-luvulta nykyhetkeen”. Tutkielman aihepiiri on: ”Suomalaisen sotataidon yleisten periaatteiden ilmeneminen keskeisimmissä komppaniatason ohjesäännöissä 1970-luvulta nykyhetkeen. Mitkä ovat keskeisimmät ja kehityksen suuntalinjat?”.⁶⁰

Tutkimusongelma on:

- Miten suomalaisen sotataidon keskeisimmät yleiset periaatteet on käsitelty komppanian- ja joukkueen ohjesäännöissä 70-luvulta nykyhetkeen?

Tutkimuksen alaongelmat ovat:

- Mitkä sotataidon yleiset periaatteet ovat keskeisimmät jalkaväen ohjesäännöissä ja oppaissa?
- Miten keskeisimmät yleiset periaatteet on määritelty jalkaväen ohjesäännöissä ja oppaissa?
- Miten keskeisimmät yleiset periaatteet käyvät ilmi hyökkäyksessä?
- Mitkä ovat aikajakson kehityksen suuntalinjat?

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Tutkimuksessa aineistonkeruu- ja analysointimenetelmänä on käytetty vertailevaa kirjallisuustutkimusta. Tutkimuksen toisen luvun alkuosassa on selvitetty mitkä yleiset taktiset periaatteet ovat keskeisimpiä. Yleisiä taktisia periaatteita on vertailtu ohjesäännöissä ja oppaissa keskenään, periaatteena mitä useamman kerran tietty yleinen taktinen periaate esiintyy, sitä keskeisempi kyseinen yleinen taktinen periaate on. Jalkaväen komppania- ja joukkuetason ohjesääntöjä ja oppaita on vertailtu keskenään aikajärjes-

---

⁶⁰ Sotatieteiden kandidaatti -tutkielmassa käytetty käsite ”sotataidon yleiset periaatteet”, tarkoittaa samaa kuin tässä tutkimuksessa käytettyä käsitettä ”yleiset taktiset periaatteet”.

tyksessä varhaisemmasta myöhäisempään, yksi yleinen taktinen periaate kerrallaan. Kvalitatiivisella sisällönanalyysillä on pyritty etsimään ohjesääntöjen ja oppaiden tavasta käsitellä yleisiä taktisia periaatteita, tehtyjen ratkaisujen takana piileviä syitä ja saamaan ajatuksia siitä mitä esitystavan perusteella on pyritty osoittamaan.⁶¹ Toisen näkökulman hankkimiseksi lähdeaineistoon, kolmannessa luvussa on tutkittu yleisten taktisten periaatteiden toteutumisen hyökkäyksessä. On pyritty löytämään täydentävän näkökulman toisen luvun esille tuomiin seikkoihin ja hakemaan käytännönläheisempää tietoa palaamalla edellisen luvun tuomiin tuloksiin ja vertaamalla niitä kolmannen luvun tuomiin tietoihin. Palaaminen edellisen luvun tuloksiin ja seikkojen uudelleen arviointi tekee analyysin mallista polveilevasti etenevän.⁶² Hyödyntämällä ajanjakson aikana julkaistua aikakauslehti- ja vuosijulkaisu-kirjallisuutta on pyritty hahmottaa ajanjakson vallitsevia yleisiä mielipiteitä, koskien keskeisimpiä sotataidon yleisiä periaatteita. Eri kategoriaan kuuluvan lähdeaineiston käyttö rinnakkain varsinaisten ohjesääntöjen ja oppaiden kanssa luo syvemmän näkökulman tietoja tarkasteltaessa. Tämä luo tutkimuksen analyysiprosessista analyttisen induktion.⁶³ Tutkimuksen johtopäätös perustuu tutkimuksen aikana esiin tulleiden asioiden pohdintaan induktiivisella päättelyllä.

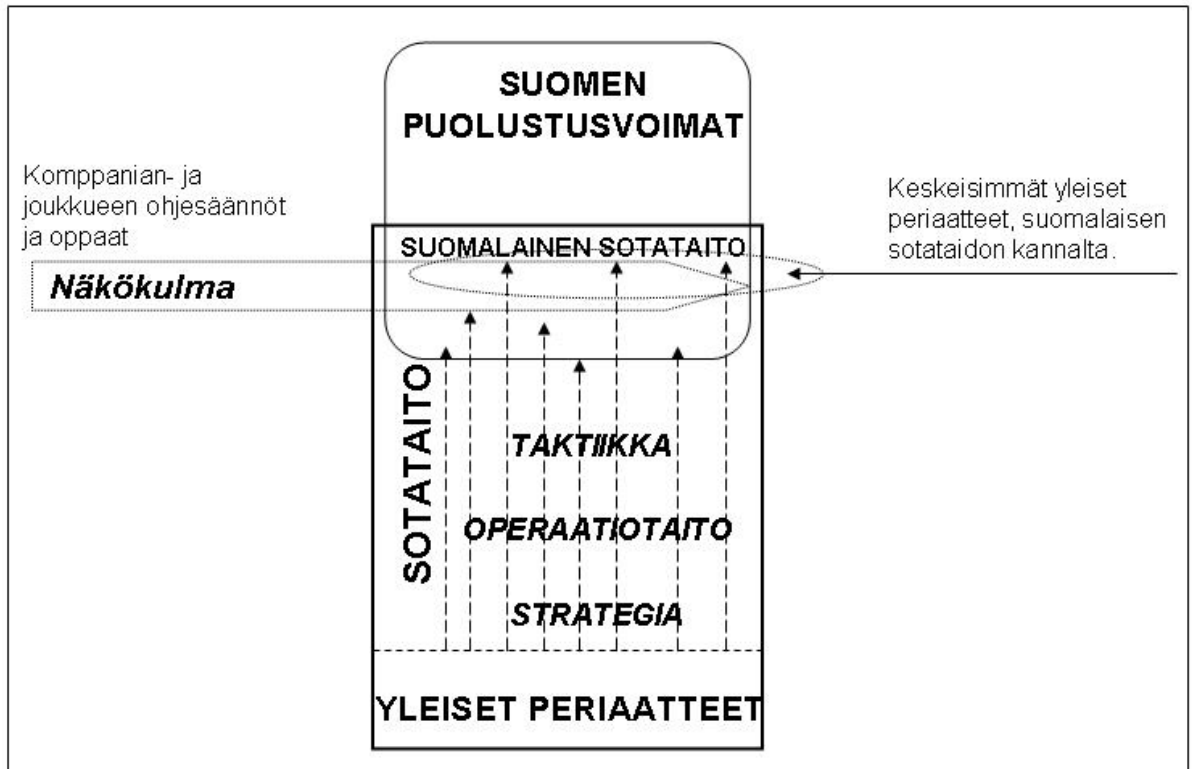
Sotatieteiden kandidaatti -tutkielman viitekehys on määritelty seuraavasti: Tutkimuksen perustana ja lähtökohtana on sotataito. Sotataidon kehityksessä tarkastellaan yleensä sen osa-alueita kolmijaolla, joka käsittää strategiaa, operaatiotaitoa ja taktiikkaa. Sotataidon perustan luovat yleiset periaatteet, jotka ovat sidoksissa sotataidon tasoihin ja ohjaavat ajattelua ja toimintaa sotataidon kaikilla kolmella tasolla. Sotataito on yleisnimitys, joka on käytännössä sama valtiosta ja sotavoimista riippumatta. Suomalainen sotataito perustuu näin ollen samoihin yleisiin periaatteisiin kuin muuallakin. Valtioiden väliset erot pohjautuvat maiden ainutlaatuisiin eroavaisuuksiin. Sotavoimien koosta ja suorituskyvyn sekä maan erityisolosuhteista sekä uhkakuvista johtuen, tietyt sotataidon yleiset periaatteet korostuvat sotavoimien käytön suunnittelussa ja toiminnassa. Tutkimuksessa on pyritty tuomaan esille ne yleiset periaatteet jotka korostuvat suomalaisessa sotataidossa. Näistä periaatteista valikoimalla suurimman painoarvon omaavat, on määritetty keskeisimmät suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet. Keskeisenä lähdeaineistona on käytetty komppanian- ja joukkueen ohjesääntöjä ja oppaita sekä tutkittu periaatteiden esiintymisen niissä. Tämä seikka muodostaa tutkimuksen näkökulman komppanian ja joukkueen taisteluun. Asiat, jotka vaikuttavat suomalaiseen sotataitoon, rajaavat toisin sanoen keskeisimpiä yleisiä periaatteita ja samalla niiden esiintymisen ohjesäännöissä ja oppaissa. Ohjesäännöt ja oppaat ovat keskeisessä asemassa sotavoimien kou-

⁶¹ Sirkka Hirsjärvi - Pirkko Remes - Paula Sajavaara: Tutki ja Kirjoita, Helsinki, 2003, s. 156-157.

⁶² Sama: s. 208-209.

⁶³ Leena Syrjälä - Sirkka Ahonen - Eija Syrjäläinen - Seppo Saari: Laadullisen tutkimuksen työtapoja, Helsinki, 1995.

lutuksessa. Tämä johtaa siihen, että ohjesäännönmukaiset toimintatavat joita koulutetaan, ovat suoraan sidoksissa vallitseviin sotataidollisiin näkemyksiin. Tutkimuksen viitekehys on havainnollistettu kuvassa 3.

Kuva 3. Sotatieteiden kandidaatti -tutkielman viitekehys.

Tutkimuksen keskeisimpänä lähdemateriaalina on käytetty jalkaväen, komppanian ja joukkueen ohjesääntöjä ja oppaita. Joukkueen ollessa organisesti osana komppanian kokoonpanoa ei ole arvioitu joukkueen ohjesääntöjen ja oppaiden vähentävän tutkimuksen validiteettia merkittävästi. Ohjesääntöjen ja oppaiden luonnokset, joita tutkimuksessa on käytetty ohjesääntöinä ja oppaina, ovat vahvistettu käyttöön otettaviksi. Käytetyt jalkaväen ohjesäännöt ja oppaat ovat kronologisessa järjestyksessä seuraavat:

- Jalkaväen taisteluohjesääntö, III osa, 1971,
- Jalkaväen taisteluohjesääntö, III osa, 1974,
- Stridsreglemente för infanteriet, del III, 1977,
- Jalkaväen taisteluohjesääntö, II osa, 1981,
- Jalkaväen taisteluohjesääntö, III osa, 1988, (luonnos),
- Jääkärikomppanian opas, 1989, (luonnos) sekä
- Joukkueen Opas, 1999.

Ohjesääntöjen ja oppaiden heikkous on samalla niiden vahvuus, sillä ne kuvaavat hyvin julkaisuajankohdan vallitsevia mielipiteitä, vaikka tieteellisesti fakta voi myös olla epätarkkaa. Lisäksi niiden kirjoitustyö ja julkaisu on pitkäjänteistä ja saattavat näin ollen muodostaa muutaman vuoden epätarkkuutta aiheuttavan viiveen joissakin asiakokonaisuuksissa.⁶⁴

Muitakin lähteitä on käytetty muodostamaan kattavamman kuvan aiheesta. Näitä lähteitä ovat aikakauslehdet kuten Tiede ja Ase, sekä Sotilasaikakauslehti. Vuosijulkaisua, Jalkaväen vuosikirjaa, on myös käytetty lähteenä. Nämä kyseiset julkaisut kuvaavat paremmin oikea-aikaisesti vallitsevia mielipiteitä, mutta tämä saattaa johtaa siihen että yksittäisen henkilön oma mielipide tietystä asiasta voi saada liian suurta painoarvoa.

Ohjesääntötoimikunnan muistiinpanot olisivat tuoneet tutkimukseen huomattavaa lisäarvoa. Nämä asiakirjat olisivat tuoneet julki ohjesääntöjen ja oppaiden takana olevia ajatuksia, jotka nyt jäävät tutkijan arvioiksi. Kyseistä aineistoa on jätetty huomioimatta rajauksia tehtäessä tutkimukseen varatun ajan ja tutkimuksen tasoa huomioiden. Jatkotutkimusta silmälläpitäen asiakirjat toisivat arvokasta lisätietoa aiheeseen.

4.2 Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen komppania- ja joukkuetason ohjesäännöissä ja oppaissa

Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen komppania- ja joukkuetason ohjesäännöissä ja oppaissa, perustuu tutkijan sotatieteiden kandidaatti -tutkielman keskeisimpiin tutkimustuloksiin. Tutkielmassa käytetyt yleiset taktiset periaatteet ovat samat kuin tässä tutkimuksessa.

Jalkaväen komppania- ja joukkuetason ohjesäännöissä ja oppaissa esitettyjä yleisiä taktisia periaatteita on tarkastelujakson aikana yhdestä viiteen, joista yksi yleinen taktinen periaate ilmenee kaikissa ohjesäännöissä ja oppaissa, kaksi esiintyy kuudessa ohjesäännössä ja oppaissa, yksi esiintyy neljässä ohjesäännössä ja oppaissa sekä kaksi jotka esiintyvät ainoastaan yhdessä ohjesäännössä. Yleisten taktisten periaatteiden esiintymiset tarkastelujakson jalkaväen komppania- ja joukkuetason ohjesäännöissä ja oppaissa, on esitetty erillisenä taulukkona liitteessä 3.⁶⁵

⁶⁴ Aulis Leinonen - Risto Muurman: Jalkaväen ohjesäännöt, Jalkaväen vuosikirja XVIII, 1989, s. 88-89.

⁶⁵ Katso: Liite 3, Yleiset taktiset periaatteet / esiintymiset komppanian ja joukkueen ohjesäännöissä ja oppaissa.

Esiintymiskertojen perusteella, keskeisimmiksi suomalaisen sotataidon yleisiksi periaatteiksi jalkaväen komppania- ja joukkueen ohjesäännöissä ja oppaissa, ovat määräytyneet, yllätys, olosuhteiden hyväksikäyttö sekä jatkuva taisteluvalmius.

Tarkasteltavan ajanjakson jalkaväen komppanian ja joukkueen ohjesäännöissä ja oppaissa sotataidon yleisiä periaatteita on lähtökohtaisesti käsitelty melko suppeasti, mutta niiden olemassaolo on kuitenkin havaittavissa. Ajanjakson varhaisissa lähteissä periaatteet on käsitelty yksitellen, mutta ajan kuluessa niitä on ruvettu yhdistelemään ja niistä on tullut toisiinsa liittyviä kokonaisuuksia.

Yllätys ilmenee käsitteenä ajanjakson alkupuolella enimmäkseen omien joukkojen salaamisen tuotteena. Oman toiminnan pitäminen salassa viholliselta mahdollistaa yllätykseen pääsemisen. Salaaminen vaatii muun muassa huolellista maaston käyttöä. Ajan kuluessa toimenpiteiden nopeuteen on kiinnitetty enemmän huomiota mikä mahdollistaa entistä tehokkaammin yllätykseen pääsemisen. Varsinkin ajanjakson loppupuolella yllätystä on yhdistetty olennaisesti aloitteen tempaamiseen, jota kautta toiminnanvapaus mahdollistuu. Tilannetietoisuuden kautta pystytään saavuttamaan yllätyselementtiä esimerkiksi soluttautumisella vihollisen ryhmytykseen hyökkäyksessä, avonaisen sivustan tai selustan kautta, vihollisen suojattomiin osiin. Ajoneuvojen käytön yleistymisen myötä on otettu kantaa niiden käyttöön sekä nopeuttavana tekijänä, että mahdollisesti toimintaa paljastavana seikkana.

Olosuhteiden hyväksikäytöllä on haettu olosuhteiden kautta saatavaa hyötyä sekä suojan, salaamisen että yllätykseen pääsemisen muodossa. Lähteistä käy ilmi, että omien joukkojen tulisi pystyä toimimaan maassamme vallitsevissa olosuhteissa paremmin kuin vihollinen. Maasto-olosuhteiden lisäksi tulisi käyttää myös muita olosuhteita kuten sää- ja valaistusolosuhteita hyödyksi. Pimeyttä on ohjesäännöissä ja oppaissa esitetty suojaa antavana olosuhteena, mutta ajanjakson muussa kirjallisuudessa on esitetty huomiota taistelukentän tekniseen kehitykseen, mikä vähentää pimeydestä saatavaa hyötyä ja saattaa jopa haitata omien joukkojen toimintaa jos vastustajalla on paremmat valaisu- ja pimeätoimintavälineet kuin omilla joukoilla. Hyökkäystä tarkasteltaessa olosuhteiden merkitys ilmenee selkeimmin siirtojen suunnittelussa, reittien valinnassa sekä ryhmitysalueiden valinnassa.

Taistelujen nykyaikainen luonne on pidetty määräävänä tekijänä, kun on päätetty omien joukkojen toiminnasta. Vihollinen on arvioitu hyvin liikkuvaksi, mikä toisaalta vähentää sen suojatasoa, mutta toisaalta tekee siitä arvaamattoman ja vaatii omilta joukoiltamme korkeampaa taisteluvalmiutta. Korostetulla taisteluvalmiudella voidaan ehkäistä vihollisen yllätykseen

pääseminen ja mahdollistaa omien joukkojen nopea toiminnan aloittaminen. Taisteluvälmiuden tulee olla tilanteen vaatimalla tasolla, mikä korostaa tilannetietoisuuden merkitystä entisestään. Ajanjakson loppupuolella on tultu johtopäätökseen, että hyökkäys on pystyttävä aloittamaan suoraan siirtymisryhmyksestä, mikä vaatii suhteellisen taisteluvälmiin ryhmittymisen jo melko aikaisessa vaiheessa hyökkäystä. Hyökkäyksessä taisteluvälmiuden ollessa jatkuvasti hyvällä tasolla, oleskelu lähtöasemassa lyhenee, mikä parantaa mahdollisuuksia päästä yllätykseen.

Kehityksen suuntalinjoissa ei ole merkittäviä muutoksia ajanjakson aikana. Asiat esitellään hyvin samanlaisina kaikissa lähteissä. Merkittävin muutos lienee olosuhteiden hyväksikäytön tarkastelussa, missä ajanjakson alkuvaiheessa pidettiin pimeyttä hyvän suojan antavana elementtinä. Pimeätoimintakyvyn kehittymisen myötä tämä suoja on väistymässä maaston ja liikkeen antaman suojan tieltä. Ilmavihollista vastaan paras suoja on kuitenkin koko ajanjakson aikana ollut huono lentosää. Hyökkäyksen lähtökohtatilanne ei ole merkittävästi vaihdellut. Peruslähtökohtana on edelleenkin, että hyökkäys suunnataan kohti liikkuvaa tai heikossa puolustusvälmiudessa olevaa vihollista vastaan.

Tutkimuksen tuloksista mielenkiintoisimpana voidaan pitää yleisten taktisten periaatteiden välisiä yhtymäkohtia. Monet yleiset taktiset periaatteet vaikuttavat toisiinsa joko suoraan tai jonkun tietyn asiakokonaisuuden tuotteena. Jotkut yleisistä taktisista periaatteista ovat myös suorastaan riippuvaisia toisistaan. Tästä esimerkkinä ovat yllätyksen riippuvaisuus olosuhteiden hyväksikäytön merkitykseen: Suojaisan maaston käytöllä voidaan päästä yllättämään vastustajaa. Aloitteellisuus lienee tiiviisti sidoksissa sekä yllätyksen että salaamista mahdollistaviin olosuhteisiin. Jos vastustaja ei kykene ennakoimaan liikkeitämme, pääsemme yllätykseen. Tällöin vastustaja joutuu reagoimaan liikkeisiimme ja taistelumme on aloitteellista. Olosuhteiden lisäksi myös nopeus antaa joukoillemme mahdollisuuden päästä yllätykseen. Nopeus mahdollistuu muun muassa jatkuvan taisteluvälmiuden ansiosta. Näin ollen myös taisteluvälmius vaikuttaa yllätykseen pääsemiseen. Toisaalta liike antaa suojaa ja myös tätä kautta voidaan päästä yllätyksen kautta aloitteellisuuteen.

4.3 Yleisten taktisten periaatteiden ilmenemisen vertailu komppania- ja joukkuetason ohjesäännöissä ja oppaissa sekä pataljoonataso- ohjesäännöissä

Yleisten taktisten periaatteiden laadullisesta esiintymisestä voisi yleisellä tasolla todeta, että jalkaväen pataljoonataso- ohjesäännöt ovat määritelleet yleisiä taktisia periaatteita komppania- ja joukkuetason ohjesääntöjä ja oppaita huomattavasti tarkemmin. Pataljoonataso- oh-

jesäännöissä yleisille taktisille periaatteille on varattu oma alalukunsa, kun taas komppania- ja joukkueen ohjesäännöt ja oppaat ovat käsitelleet yleisiä taktisia periaatteita muutamalla lauseella tai maininnalla, jonkin suuremman kokonaisuuden sivulauseessa.

Tarkasteltaessa yleisten taktisten periaatteiden esiintymistä määrällisesti on selkeästi huomattavissa, että pataljoonatasolla käsiteltyjen yleisten taktisten periaatteiden määrä on komppania- ja joukkueen ohjesäännöt ja oppaat käsitelleet yleisiä taktisia periaatteita muutamalla lauseella tai maininnalla, jonkin suuremman kokonaisuuden sivulauseessa.

Tarkasteltaessa yleisten taktisten periaatteiden esiintymistä määrällisesti on selkeästi huomattavissa, että pataljoonatasolla käsiteltyjen yleisten taktisten periaatteiden määrä on komppania- ja joukkueen ohjesäännöt ja oppaat käsitelleet yleisiä taktisia periaatteita muutamalla lauseella tai maininnalla, jonkin suuremman kokonaisuuden sivulauseessa.

Organisaatiotasojen tavassa käsitellä yllätystä on näkyvissä hyvin samansuuntaisia piirteitä. Olosuhteiden hyväksikäyttöä on poikkeuksetta pidetty yllätykseen pääsemisen mahdollistavana tekijänä. Nopeuden vaikutus yllätykseen pääsemiseen korostuu sekä tarkastelujakson alkupuolen komppania- ja joukkueen ohjesäännöissä ja oppaissa, että pataljoonataso- ohjesäännöissä. Siirryttäessä 1990-luvulle on selkeästi havaittavissa, että sekä komppania- ja joukkueen ohjesäännöissä että pataljoonataso- ohjesäännöissä nopeutta ei niinkään käsitellä erikseen, vaan aloite on keskeisemmässä roolissa. Myös yllätys on keskeisessä asemassa aloitteen tempaamisen ja sen ylläpitämisen mahdollistamisessa. Tilannetietoisuuskin on tarkastelujakson loppupuolella otettu entistä enemmän huomioon yllätykseen pääsemisen edellytyksenä.

Olosuhteiden hyväksikäytön käsittelyssä on havaittavissa samansuuntaisia päämääriä organisaatiotasosta riippumatta. Niin komppania- ja joukkueen ohjesäännöissä ja oppaissa kuin pataljoonataso- ohjesäännöissä on havaittavissa, että olosuhteiden hyväksikäytön keskeisim-

mät tarkoitukset ovat omien joukkojen toiminnan salaamisen ja suojan hankkimisen sekä yllätykseen pääsemisen edistäminen. Sotatekniikan kehitys ja sen vaikutuskin on selkeästi nähtävissä ohjesääntöjen ja oppaiden tavassa käsitellä olosuhteiden hyväksikäyttöä, riippumatta organisaatiotasosta.

Suurimmat erot jalkaväen komppania- ja joukkuetason ohjesääntöjen ja oppaiden sekä pataljoonatason ohjesääntöjen tavassa käsitellä yleisiä taktisia periaatteita näyttäisi määrän lisäksi olevan käsittelyn näkökulmassa. Komppanian ja joukkueen ohjesäännöt ja oppaat näyttäisi käsittelevän yleisiä taktisia periaatteita pataljoonan ohjesääntöjä huomattavasti käytännönläheisemmällä tasolla. Kun ohjesääntöjen käytön tarkoitus on koulutuksen ja suunnittelun tukeminen, lienee luonnollista että komppania- ja joukkuetason ohjesäännöt ja oppaat keskittyvät taistelutekniselle ja taktiselle tasolle, kun taas pataljoonatason ohjesääntöjen painopiste muodostuu operatiivisen tason suunnittelun tukemiseen.

Suomalaisen sotataidon näkökulmasta ohjesääntöjen ja oppaiden tarkastelun kautta näyttäisi siltä, että suuret linjat ovat pysyviä organisaatiotasolta toiselle. Keskeisimpinä suuntalinjoina voisi pitää omien joukkojen toiminnan nopeuden korostuminen tarkastelujakson alkupuoliskolla ja aloitteen merkityksen korostuminen kohti tarkastelujakson loppua. Ohjesääntöjen ja oppaiden käsittelemien yleisten taktisten periaatteiden määrän vaihtelut siirryttäessä organisaatiotasolta toiselle, lienee selitettävissä käyttäjäkeskeisellä ajattelulla. Tällä tarkoitan, että organisaatiotason ohjesäännöissä käsiteltävien yleisten taktisten periaatteiden tulisi olla sellaiset joihin joukon johtajalla on tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa. Vastaavasti kyseisten yleisten taktisten periaatteiden tulisi sisältää erityistä merkitystä, kyseisellä organisaatiotasolla käytävän taistelun luonteelle. Tässä voisi myös piillä vastaus aikaisempaan havaintoon, määritelmien käsittelyn tarkkuudesta ja käytännönläheisyydestä riippuen organisaatiotasosta. Tarkasteltaessa yleisten taktisten periaatteiden säilyvyyttä organisaatiotasolta toiselle on huomattavissa kahden yleisen taktisen periaatteen nouseminen muita keskeisimmiksi. Nämä ovat yllätys ja olosuhteiden hyväksikäyttö. Näin ollen näyttää siltä, että kyseiset yleiset taktiset periaatteet omaavat erityisen aseman suomalaisessa sotataidossa.

4.4 Yhteenveto

Organisaatiotasojen vertailussa on havaittavissa samoja piirteitä yleisten taktisten periaatteiden ilmenemistavassa. Yllätys ja olosuhteiden hyväksikäyttö nousee molemman organisaatiotason ohjesääntöjen ja oppaiden käsittelyssä selkeästi esille. Tarkastelujakson alkupuolen kirjallisuuden korostettaessa nopeuden merkitystä menestyksellisen taistelun edellytyksiin, sen

painoarvo laskee kun siirrytään tarkastelujakson loppupuolelle. Aloitteen merkitys on vastaavasti korostetummassa asemassa tarkastelujakson loppupuoliskon ohjesääntökirjallisuudessa.

Suurimpina eroina nousee esille yleisten taktisten periaatteiden käsittelyn laajuus, näkökulma sekä käsittelytarkkuus. Pataljoonatasoisen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on määrällisesti komppania- ja joukkueetasoa huomattavasti kattavampi. Käsittelyn näkökulma on sovitettu organisaatiota sopivaksi, joten komppania- ja joukkueetasolla yleisten taktisten periaatteiden käsittely on syvennetty käytännön toimenpiteiden tasolle, kun pataljoonan ohjesäännöissä käsittely on lähinnä suunnittelua tukevaa ja suuret linjat korostuvat. Tällä tavalla ilmenee myös ohjesääntöjen tarkoitus koulutuksen ja suunnittelun tukemiseksi.

Organisaatiotasojen väliset yhteneväisyydet voisivat tukea käsitystäni keskeisimmistä yleisistä taktisista periaatteista, mutta saattaa kuitenkin olla, että komppanian- ja joukkueetasoisen ohjesääntöjen ja oppaiden yleisten taktisten periaatteiden käsittely pohjautuu suoraan pataljoonatasoisen ohjesääntöjen käsittelemisiin yleisiin taktisiin periaatteisiin. Tämä tarkoittaa, että komppania- ja joukkueetasoisen kirjallisuuden korostamat yleiset taktiset periaatteet eivät tuo merkittävää lisäarvoa suomalaisen sotataidon keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden määrittelyyn.

5. YLEISTEN TAKTISTEN PERIAATTEIDEN KÄSITTELY AIKAKAUSIKIRJALLISUUDESSA TARKASTELUJAKSON AIKANA

Aikakausikirjallisuudessa ja vuosijulkaisuissa ilmenevän yleisten taktisten periaatteiden käsittelyn arvioinnilla pyrin tuomaan tutkimukseen täydentävän näkökulman. Tämän kautta tarkasteltuna yleisistä taktisista periaatteista voi löytyä uusia puolia, joita ei ohjesääntöjen käsittelyssä ilmene. Aikakausikirjallisuuden ja vuosijulkaisujen kirjoitukset voivat myös tukea aikaisemmin tekemiäni johtopäätöksiä ja havaintoja jolloin johtopäätösten luotettavuus paranee. Aikakausi- ja vuosijulkaisujen keskeisimpänä antina pidän mahdollisuutta tarkastella suomalaisen sotataidollisen ajattelun kehitystä, suhteutettuna yleisiin taktisiin periaatteisiin, tarkastelujakson aikana. Sotilasaikakauslehti tuo tutkimukseen näkökulman ajanjakson aikana vallinneista mielipiteistä yleisellä tasolla, mikä näkyy myös artikkeleiden laadussa ja saattaa vaikuttaa tietojen validiteettiin. Tieteellisempi näkökulma saadaan Tieteen ja Aseen vuosijulkaisujen käsittelemistä tiedoista.

5.1 Yleisten taktisten periaatteiden käsittely Sotilasaikakauslehden artikkeleissa

Sotilasaikakauslehden artikkeleiden valinta perustuu kohtalaisen pintapuoliseen tutustumiseen sisältöön. On mahdollista, että aihepiiriä käsitteleviä artikkeleita on enemmän, mutta näissä artikkeleissa yleiset taktiset periaatteet tulee selkeimmin esille, joten arvioin, että on perusteltua todeta, että käsittelemäni artikkelit ovat tarkastelujakson keskeisimmät aihetta käsittelevät artikkelit.

Pentti Lehtimäki kirjoittaa Sotilasaikakauslehden yhdeksännessä numerossa vuodelta 1971, artikkelissaan: Sodankäynnin periaatteista, sotataidon taktisten periaatteiden olemuksesta ja niiden käytöstä eri sotavoimissa. Hän kirjoittaa, että eri aikoina kehittyneet ja eri taistelutilanteissa hankitut yleiset taktiset periaatteet ovat osoittautuneet pysyviksi ja yleispäteviksi. Hän painottaa, että vaikka taistelukentällä jokainen tilanne on erilainen eikä yksityiskohtaisia ohjeita täten voi antaa, niin juuri yleisiä taktisia periaatteita on mahdollista käyttää yleispätevyytensä takia. Kullakin valtiolla on Lehtimäen mukaan nykyään omat yleiset taktiset periaatteet, joihin perustuu kunkin valtion taktiikka sekä sotilaallinen johtaminen.

Suomalaisista sotilaallisista doktriineista, Lehtimäki toteaa, että ne ovat yleisten taktisten periaatteiden osalta sekä omaperäiset että tehokkaat. Lehtimäen mukaan suomalaista sotataittoa kuvaavat yleiset taktiset periaatteet kuten, yksinkertaisuus, menestyksen ja olosuhteiden hyväksikäyttö sekä toiminnanvapaus, eivät ole yleismaailmallisia vaikka jotkut suurvallat ovatkin omaksuneet niitä. Artikkelissaan Lehtimäki on koonnut taulukon eri valtioiden käyttämistä yleisistä taktisista periaatteista. Sarakkeeseen, jossa esitellään suomalaisia yleisiä taktisia periaatteita, hän on koonnut seuraavat yleiset taktiset periaatteet: päämäärän selvyys, aktiivisuus, voimien vaikutuksen keskittäminen, voimien taloudellinen käyttö, tarkoituksenmukainen johtamistoiminta, varautuminen odottamattomiin tilanteenkäänteisiin, yllätys, yksinkertaisuus, menestyksen hyväksikäyttö, toiminnan vapaus sekä olosuhteiden hyväksikäyttö.

Lehtimäki toteaa kirjoituksessaan, että hän jää kaipaamaan suomalaisessa sotataidossa yleisiä taktisia periaatteita, jotka ottavat kantaa aktiiviseen tiedusteluun sekä taistelumoraalin ylläpitämiseen. Tämän toteaman hän perustelee sillä, että esimerkiksi pataljoonan tiedustelutarvetta ei kyetä tyydyttämään, hänen arvionsa mukaan tulevassa liikkuvassa sodankäynnissä, sen hetkisillä organisaationmukaisilla tiedusteluresursseilla. Taistelumoraalista hän toteaa, että sen huomioiminen edistäisi sotilasjohtajuuden ja psykologisen tutkimuksen, jo rauhanaikana alueellisen sodankäynnin olosuhteita vastaavaksi.

Lehtimäen mukaan yleisten taktisten periaatteiden tulisi ennakoida tulevaa taktiikkaa, eikä vain perustua sotahistoriallisiin kokemuksiin. Lehtimäki esittääkin yleisen taktisen periaatteen, jota hän kutsuu nimellä ”etujen käytön estäminen”. Tällä hän tarkoittaa niitä menetelmiä joilla voidaan riistää ylivoimaiselta viholliselta sen määrälliset ja laadulliset edut, tosin jopa omien etujen menetyksen hinnalla. Lehtimäki kirjoittaa vielä artikkelinsa lopuksi, että yleiset taktiset periaatteet ovat oman aikakautensa tuotteita joihin vaikuttaa sodan luonne, sotateknii-kan kehitys ja yhteiskunnalliset olosuhteet. Hän toteaa, että vaikka yleiset taktiset periaatteet saattavat vaikuttaa irrallisilta, niin ne ovat usein perustana toisilleen. Esimerkkeinä tästä Lehtimäki esittää, että vaikutuksen keskittämisen ehtona on päämäärän selvyys ja yhteistoiminta. Yllätykseen pääseminen vaatii olosuhteiden hyväksikäyttöä ja aktiivisuutta.⁶⁶

Lehtimäen havainnot suomalaisen sotataidon yleisistä periaatteista vastaavat kohtalaisen hyvin vuoden 1968, Jalkaväen taisteluohjesäännön I osan käsittelemiä yleisiä taktisia periaatteita. Näyttäisi kuitenkin siltä, että ohjesääntö ei ole käsitellyt tarkoituksenmukaista johtamistoimintaa eikä toiminnan vapautta ainakaan syvällisemmin, vaikka Lehtimäen kirjoituksessa kyseiset yleiset taktiset periaatteet ovatkin vahvasti esillä. Lehtimäen kaipaamaa taistelumuoraalin käsittelyä on esillä ohjesäännössä, tosin termillä taistelutahto. Aktiivisen tiedustelun puuttuminen on tosin ohjesäännönkin tarkastelun pohjalta asia jota ei käsitellä. Lehtimäen esittämä ”etujen käytön estäminen”, voisi yleisesti ottaen tarkoittaa käsitettä jota tässä tutkimuksessa käsitellään nimellä voimasuhteiden tasoittaminen. Tämä ei tosin ole yleinen taktinen periaate vaan suurempi kokonaisuus, joka on useiden yleisen taktisen periaatteen summa. Artikkelin heikkous on viittauksien puuttuminen. Kun artikkelia julkaistiin, vuoden 1968 Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa oli vahvistettu käyttöön otettavaksi, joten on mahdollista että Lehtimäen havainnot pohjautuvat siihen. Tämä voisi osin selittää yhteneväisyydet, mutta osoittaa samalla, että joitakin eroavaisuuksia löytyy ohjesäännön tarkastelun pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin.

Vuonna 1973 ilmestyneessä Sotilasaikakauslehden neljännessä numerossa M. Kousa käsittelee yllätyshyökkäystä artikkelissaan. Aluksi hän toteaa, että sodassa on aina pyritty yllätykseen, kaikilla sodankäynnin tasoilla, eli niin strategisesti, operatiivisesti kuin taktisesti. Kousa kirjoittaa, että yllätyshyökkäyksellä pyritään nopeaan ratkaisuun vähäisin tappioin. Hän toteaa kuitenkin, että yllättäjä ja yllätetty ei aina merkitse samaa kuin hyökkääjä ja puolustaja. Kousan mukaan, myös puolustajalla on tietyillä rajoituksilla käytettävissään yllätyskeinoja. Puolustajan yllätyskeinoina hän mainitsee tulen ja reservien käytön sekä salaamisen ja harhauttamisen. Kousan mukaan mahdollisuudet yllätykseen pääsemiseksi määräytyvät vihollisen tie-

⁶⁶ Sotilasaikakauslehti, Sodankäynnin periaatteista, Pentti Lehtimäki, 9/1971, s. 433-436.

dustelumahdollisuuksien mukaan. Puolustuksessa on kuitenkin yleisesti pidettävä yllätysmahdollisuuksia pienempinä verrattuna hyökkäykseen. Kousa pitää tekniikka tärkeässä osassa yllätystä käsitellessään. Hän asettaa suuren painoarvon vihollisen mahdollisuuksiin suorittaa tiedustelua niin kaukaa, ettei puolustaja kykene vaikuttamaan siihen. Lisäksi hän toteaa ilmaaseen keskeisen roolin yllätys sodan avauksen päävälineenä.⁶⁷

Vaikka yllätyshyökkäys ei varsinaisesti tarkoita samaa kuin yllätys yleisenä taktisena periaatteena, niin artikkeli antaa kuitenkin osviittaa siitä, miten suomalainen sotataito mieltää yllätyksen kyseisenä aikakautena. Vaikka Kousa ei suoranaisesti ole kirjoittanut aktiivisuuden ja voimien vaikutuksen keskittämisen merkityksestä, kyseiset yleiset taktiset periaatteet ovat mielestäni havaittavissa kirjoituksessa. Tekniikan osalta vaikuttaisi siltä, että Kousa on pyrkinyt osoittamaan olosuhteiden hyväksikäytön ja salaamisen merkityksen yllätyksessä vastatoimena vihollisen tiedusteluun. Näyttäisi artikkelin pohjalta siltä, että yleisten taktisten periaatteiden käyttö määräytyisi, ajanjakson ajattelutavan tarkastelun perusteella, lähinnä sodankäynnin luonteen ja sotatekniikan mukaan.

Sotilasaikakauslehdessä syntyneessä keskustelussa Lauri Sotisaari esittää näkemyksiään suomalaisesta taktiikasta artikkelissaan, vuoden 1976 Sotilasaikakauslehden kymmenennessä numerossa. Artikkelin on vastaus saman vuoden lehden numeron viisi pääkirjoitukseen, jossa kirjoittaja valittaa suomalaista taktiikkaa käsittelevien artikkeleiden täydellistä puuttumista. Sotisaari esittelee artikkelissaan suomalaista taktiikkaa ennen talvisotaa ja kritisoi nykyisten ohjesääntöjen taktiikan käsittelyä. Sotisaari arvostelee sotakokemusten puuttumista ohjesäännöistä. Hänen keskeisin kritiikin kohteensa on ohjesääntöjen esittämät painopisteiden laajuudet sekä voimien hajottaminen leveys ja syvyys suunnassa. Sotisaari esittää omien sotakokemuksiensa pohjalta, että ryhmitysalueet ovat nykyaikana vallitsevan näkemyksen mukaan liian laajoja ja niitä pitäisi tiivistää joukkojen vähyyden takia. Hänen keskeisin ajatus tiivistä ryhmityksestä lienee taistelumoraalin kohottamisessa, voiman ollessa paikallisesti suuri. Sotisaari kuitenkin toteaa lopuksi toivovansa, että hänen esittämänsä ajatukset saisivat aikaan keskustelua suomalaisesta taktiikasta.⁶⁸

Kyseinen kirjoittaja ei mielestäni ole kyennyt omaksumaan ohjesääntöjen tavan käsitellä taktiikkaa. Näyttäisi siltä, ettei taistelukentän syvyys ole hänelle tarpeeksi tuttu käsite voidakseen tarkastella nykytaktiikkaa objektiivisesti, sotkematta siihen sodanaikaisia toimintatapamalleja. Kirjoituksen keskeisimpänä yleisenä taktisena periaatteena nousee esille voimien vaikutuksen

⁶⁷ Sotilasaikakauslehti, Yllätyshyökkäyksestä, M. Kousa, 4/1973, s. 185-189.

⁶⁸ Sotilasaikakauslehti, Näkemyksiä taktiikastamme, Lauri Sotisaari, 10/1976, s. 550-559.

keskittäminen. Perusteluna näkemyksilleen Sotisaari käyttää sotahistoriallisia havaintoja taistelutahdon merkityksestä menestymiseen taistelussa. Sotataidollisen ajattelun näkökulma on artikkelissa lähinnä puolustukseen suuntautuva.

Sotisaari tosiaankin sai keskustelua aikaiseksi, kun Sotilasaikakauslehden ensimmäisessä numerossa vuonna 1977, Aarno Hujanen esittää artikkelissaan omia näkemyksiään suomalaisesta taktiikasta, vastauksena Sotisaaren artikkeliin. Hujanen esittelee lyhyesti vastualueen määrittämisen syntyhistorian ja samalla syyt sen olemassaoloon. Hän esittelee alueen koon määrittämisen vaatimukset seuraavalla tavalla. Keskeisimpinä vaatimuksina Hujanen esittää, että vastualueen koko on mahdollistettava tehtävän vaatimien toimenpiteiden suorittamisen kuitenkin niin, että joukko kykenee vastaamaan alueestaan. Hän selventää, että suomalainen taktiikka vaatii maaston tarkkaa hyväksikäyttöä, jotta komentaja pystyisi valitsemaan vastuualueeltaan maaston, jossa tehtävän kannalta ratkaisevat taistelut käydään. Hänelle on siis annettava tarpeeksi tilaa. Hujanen esittää, että omaa liikettä pyritään minimoimaan koska se on vastustajan liikkeeseen verrattuna vähäisempi ja suojattomampi. Näin ollen syvällä puolustusryhmyyksellä pyritään sitomaan ja kuluttamaan vastustajaa, kunnes se on lyötävissä. Hujanen toteaa kuitenkin, että suomalaisessa taktiikassa tapahtuneet muutokset koskevat lähinnä valtakunnallista puolustusta ja yhtymän taktiikkaa, kun taas pataljoonatasoisen taistelutekniset toimenpiteet ovat säilyneet jokseenkin ennallaan. Pataljoonan puolustus perustuu Hujasen mukaan edelleenkin edullisten maastonkohtien sitkeään hallussapitoon.⁶⁹

Artikkeli osoittaa, että ajankohdan taktinen ajattelu on hyvin puolustushenkinen. Näin ollen artikkelista havaittavat yleiset taktiset periaatteet pohjautuvat puolustustaistelun asettamiin vaatimuksiin. Selkeimpänä tulee esille olosuhteiden hyväksikäyttö, ei tosin liitettynä salaamiseen millään lailla, vaan maaston käytön osana. Maaston valinnalla ja vastuualueelle esittämällä vaatimuksilla, Kousa osoittaa pitävänsä voimien vaikutuksen keskittämistä tärkeässä asemassa. Esittelemällä vihollisen kuluttamista ja sitomista syvässä puolustusryhmyyksessä, kirjoittaja osoittaa havainneensa voimien taloudellisen käytön merkityksen.

Martti Suhonen käsittelee kohtalaisen laaja-alaisesti yllätystä artikkelissaan vuoden 1977 Sotilasaikakauslehden yhdeksännessä numerossa. Viimeisimpiin Suomessa käytyihin sotiin viitaten Suhonen kirjoittaa, että suurehkoissa puitteissa hyökkäys on tärkein yllätyksen mahdollistava taistelulaji. Tämän hän perustelee sillä, että aloitteen omaavalla joukolla ja sen johtajalla on mahdollisuus valita suorituksen aika, paikka sekä tapa. Suhonen toteaa myös, että suhteellisesti eniten tuloksia saatiin yllätyksellä aikaan sissitoiminnassa.

---

⁶⁹ Sotilasaikakauslehti, Toinen näkemys taktiikastamme, Aarno Hujanen, 1/1977, s. 17-20.

Ohjesääntöjen yllätyksen käsittelystä Suhonen toteaa, sen olevan rutiininomaista ja ilmenevän eritoten hyökkäystä, viivytystä ja sissitoimintaa käsittelevissä luvuissa. Lisäksi hän toteaa, että yllätyksen tulisi tapahtua olosuhteita hyväksikäyttäen myös liikkeen ja tulenavauksen yhteydessä. Ohjesääntöjen pohjalta Suhonen arvioi, että yllätystä tulisi huomioida niin oman toiminnan yllätyksellisyydessä, kuin vihollisen yllätyksellisen toiminnan vaarassa. Suhonen toteaa yllätyksen kouluttamisesta, että se ilmenee lähinnä vakinaisen upseeriston jatkokoulutuksessa suunnitelmallisena yllätyksen huomioonottamisena olosuhteiden niin salliessa. Hän korostaa, että yllätyksen pitäisi jatkuvasti sisällyttää taktiikan koulutukseen aina kun sen soveltamiseen löytyy mahdollisuus. Ei kuitenkaan niin, että sitä tyrkytetään jokaiseen tilanteeseen.

Taktillisen yllätyksen mahdollisuuksista Suhonen arvioi alueellisen puolustusjärjestelmän luovan puolustustaistelussakin hyvät mahdollisuudet. Hän arvioi paikallisjoukkojen ja erillisten ryhmien ja partioiden mahdollistavan, aktiivisella monipuolisella toiminnalla olosuhteita hyväksikäyttäen yllätyselementin, joka luo vihollisen toimintaan epävarmuutta. Varsinaisten yleisjoukkojen mahdollisuuksista hyödyntää yllätystä puolustuksessa Suhonen tuo esille taktiikan muuttuminen joustavammaksi, joka mahdollistaa yllätyksen hyödyntämisen monipuolisemmin. Esimerkkeinä hän tuo esille tukikohtien siirtämisen, ryhmitysalueiden jatkuvan tarkastamisen, tuliasemien vaihdot, tulen monipuolisen ja kaavamaisuudesta vapaan käytön sekä sulutteiden runsaan ja ennakkoluulottoman sijoittelun.

Hyökkäyksessä Suhonen esittää, että alkuryhmituksen tulisi olla laaja, jotta vihollinen ei kykene löytämään painopistettä. Toisaalta hyökkäyksen ryhmitystä ja painopistettä on mahdollista muuttaa saavutetun menestyksen perusteella. Hän esittää, että soluttautumistakin tulisi käyttää hyökkäyksen lähestulkoon kaikissa tilanteissa ja varsinkin vastahyökkäyksissä. Tulenkäytön pitäisi Suhosen mukaan myös olla yllätyksellistä, sillä mitä yllätyksellisempää tulen iskeminen kohteeseen on, sitä lamauttavampaa on sen vaikutus.⁷⁰

Mielestäni aktiivisuus tulee artikkelissa esille monipuolisesti käsiteltynä. Aloitteen merkityksen korostaminen saattaisi olla keskeinen tavoite johon kirjoittaja pyrkii ajatustensa esittämisellä. Suhonen esittelee erillisjoukkojen toiminnan aktiivisena ja olosuhteita hyväksikäyttävänä. Vaikka kirjoittaja toteaa, että hyökkäys luo parhaimmat edellytykset yllätykselle, niin kirjoituksen pääpaino on mahdollisuuksissa yllätykseen puolustustaistelussa. Joustavuuden käsittelyn perusteella on havaittavissa pyrkimys osoittaa aktiivisuuden tärkeys myös puolustustais-

⁷⁰ Sotilasaikakauslehti, Yllätys - Alivoimaisen mahdollisuus, Martti Suhonen, 9/1977, s. 542-548.

telussa. Rohkeat ratkaisutkin näyttävät olevan käsittelyn taustalla. Hyökkäyksessä rohkeat ratkaisut ja toiminnan kehittäminen näyttäisi olevan taustalla, kun Suhonen esittää näkemyksiään voimien vaikutuksen keskittämisestä hyökkäyksen painopisteeseen. Menestyksen hyväksikäyttö käy myös ilmi hänen tavassaan käsitellä hyökkäystä. Suhosen kritisoidessa taktiikan koulutusta näyttäisi siltä, että vaikka hän osoittaa kaipaavansa yllätyksen liittämistä taktiikkaan, niin rohkeat ratkaisut ovat hänestä yleinen taktinen periaate, jota tulisi koulutuksessa korostaa. Suhosen esittämä yllätyksen tarkastaminen, niin omasta kuin vihollisen näkökulmasta osoittaa mielestäni, että aloite on keskeisenä ajatuksena ja samalla varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin.

Sotilasaikakauslehden vuoden 1985 kolmannessa numerossa Pekka Teljamo käsittelee artikkelissaan taktiikan kehittämistä ja sen kehitystä. Yleisistä taktisista periaatteista Teljamo toteaa, niiden olevan hämmästyttävän muuttumattomina ja pätevinä säilyneitä. Ne pätevät taktiikan ohella kaikkeen johtamistoimintaan, tästä syystä niitä ei voida käyttää soveltamisesimerkkeinä. Vaikka yleisten taktisten periaatteiden merkitys on suuri, Teljamo korostaa, että niiden oikea arvo nousee esiin vasta kun niitä sovelletaan. Hän kirjoittaa, että taktiikan kehitys ei varsinaisesti aiheuta uusia vaatimuksia komentajalle, mutta laajentaa entisiä merkittävästi. Teljamo arvioi kehityksen edellyttävän, laajempia tietoja ja syvällisempää ymmärrystä sekä kykyä reagointiin äkkinäisissä tilanteissa. Hän arvioi, että johtajan oma panos tulee korostumaan kun päämäärien ja tarpeiden tietämys kasvaa ja tehtävämääritys mahdollistaa suuremman vapauden soveltaa. Lisäksi on suunnittelulla valmistauduttava entistä nopeammin muuttuviin tilanteisiin, vaihtoehtoisilla toimintavaihtoehdoilla.⁷¹

Teljamon kirjoituksessa päämäärän ja tehtävän selkeys tulee esille erityisen selkeästi. Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus näyttävät olevan kiinteästi yhteydessä hänen arvioon johtajan aseman kehityksestä, mutta sen lisäksi varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin on todennäköisesti myös taustalla. Kirjoituksen perusteella näyttäisi siltä, että yleisten taktisten periaatteiden määräytyminen pohjautuisi kirjoittajan ajatuksissa lähinnä sodankäynnin luonteen mukaan.

Sotilasaikakauslehden neljännessä numerossa vuonna 1986 Jorma Ahlholm käsittelee artikkelissaan hyvin yksityiskohtaisesti voiman keskittämistä. Ahlholm toteaa yleisten taktisten periaatteiden näyttävän säilyvän nopean teknologisen kehityksen mukana. Hän näkee kuitenkin monimutkaistuneen sodankäynnin kehittyneen koko yhteiskuntaa koskettavaksi. Näin ollen myös yleiset taktiset periaatteet vaikuttavat yhteiskunnan toimintaan ja ne pitäisi ottaa huomi-

⁷¹ Sotilasaikakauslehti, Taktiikan kehittäminen, Pekka Teljamo, 3/1985, s. 167-170.

oon eri alojen varautumisessa poikkeusoloihin. Ahlholm toteaa yleisten taktisten periaatteiden olevan toisiaan vahventavia, toisistaan riippumattomia tai suorastaan ristiriidassa keskenään. Vasta niitä pohdiskelemalla löytyy hänen mukaansa niiden varsinainen sisältö. Hän osoittaa, että valtakunnallisten voimavarojen rajallinen määrä suhteessa maan laajaan pinta-alaan johtaa voimien vaikutuksen keskittämisen periaatteeseen, jotta sotilaallisen voiman käyttö onnistuisi.

Ahlholm kirjoittaa, että taistelujen kannalta voimaa tulisi kyetä keskittämään ratkaisukohtaan ratkaisujankohtana, mutta sotilaallista voimaa tulisi kyetä käyttämään myös muihin yhteiskunnallisiin ongelma-, häiriö- ja uhkatilanteisiin, sekä puolustuskykyä osoitettaessa. Hän toteaa, että usein rajalliselta tuntuvan joukkojen määrän keskittäminen vaatii ratkaisuja, kiireysjärjestyksen, tärkeysjärjestyksen ja painopisteen suhteen. Tästä päästään voimien taloudelliseen käyttöön, joka sisältää sen, että toissijaisiin pyrkimyksiin pitää uhrata mahdollisimman vähän voimavaroja. Sivusuunnassa on selvittävä vähimmäisvoimin, mikä toisaalta kasvattaa riskejä sivusuunnan heiketessä.

Ahlholm arvioi, että taloudellisuus vaatii tiettyjen riskien hyväksymistä jotta ratkaisukohtaan saadaan keskitettyä tarvittava voima. Ahlholm esittää, että voimien taloudellisen käyttö ja voimien vaikutuksen keskittämisen tilanteenmukainen soveltaminen esiintyisi joustavuutena. Hän esittää, että keskittäminen voidaan nähdä määrällisenä, paikallisena tai alueellisena, ajallisena sekä laadullisena, jossa erityisesti laadullinen keskittäminen olisi entistä korostuneemmassa asemassa. Laadulla Ahlholm hakee taisteluvälineiden, kuten panssarintorjunta-aseiden sekä ammattitaitoisen henkilöstön tarvetta. Hän huomauttaa, että avaintaisteluvälineiden osalta määrän merkitys on edelleen ratkaiseva, mutta esimerkiksi miesmäärä voi olla pienempi jos liikkuvuutta on parannettu tarpeeksi. Taloudellisuuden ja keskittämisen ristiriitaisuudesta, Ahlholm toteaa, että ainoastaan selkeä painopiste luo edellytykset voimien vaikutuksen keskittämiseksi hajottamatta voimia. Joukkojen ja toimialojen käytössä painopisteen on oltava toiminnan päämäärän kannalta yksi ja sama. Ahlholm arvioi, että tähän tarjoutuu parhaat mahdollisuudet puolustuksessa. Hän arvioi painopisteen olevan voimien käytön keskittämisen avain ja keskittäminen on entistä laajemmin sidottuna alueeseen kuin paikkaan sekä määrän sijasta laatuun.⁷²

Ahlholmin artikkelin sisältö vaikuttaa laadukkaalta ja hän käsittelee voimien vaikutuksen keskittämistä hyvin monipuolisesti. Ahlholm toteaa, että taktiikan kehitykseen vaikuttaa niin sodankäynnin luonne kuin sotatekniikan kehitys, mutta hänen mielestään myös muun yhteis-

⁷² Sotilasaikakauslehti, Voiman keskittäminen, Jorma Ahlholm, 4/1986, s. 304-309.

kunnan kehitys vaikuttaa yleisiin taktisiin periaatteisiin enenevässä määrin. Tähän seikkaan ohjesäännöt ovat tarkastelujakson loppupuolella ottaneet kantaa taistelujen luonteen asettamisessa vaatimuksissa pataljoonalle. Jalkaväen taisteluohjesääntö I:n luonnoksessa ja Jalkaväen Taisteluohjesäännössä, vaaditaan pataljoonalta taistelualueella olevan väestön huomioon ottamista.⁷³ Ahlholmin pohdiskelu yleisten taktisten periaatteiden käytön yhteensovittamisesta siviiliyhteiskunnan kanssa näyttäisi esittävän tilannetta, johon nykyisen ajattelutavan mukaiset yleiset taktiset periaatteet eivät välttämättä kykene vastaamaan, koska ne ovat kuitenkin suunniteltu välittömiin sotatoimiin ja sen perusteella kehitetty nykyiseen muotoonsa. Artikkelin tuo ehdottomasti lisäarvoa voimien vaikutuksen keskittämisen käsittelyyn. Keskittämisen jakaminen paikalliseksi, alueelliseksi, ajalliseksi ja laadulliseksi, on näkökulma joka ei ilmene ohjesääntöjen käsittelyssä. Voimien vaikutuksen keskittämisen ja voimien taloudellisen käytön ristiriitaisuuskin on seikka, jota ohjesääntöjen käsittelyssä ei ole kohdistettu tarvittavaa painoarvoa. Artikkelin pohjalta voisi arvioida, että joustavuus on sotataidollisen ajattelun näkökulmasta korostuvassa asemassa oleva yleinen taktinen periaate. Joustavuus näyttäisi kehittävä voimien vaikutuksen keskittämistä ja samalla joukkojen käyttöä hajautetummaksi, mutta samalla tulivoimaisemmaksi ja liikkuvammaksi, ilman että selkeä painopiste menettäisi merkitystään.

Leo Kotilainen ja Heikki Tilander käsittelevät artikkelissaan vuoden 1986 Sotilasaikakauslehdessä neljännessä numerossa yllätystä. He toteavat, että yllätyksen tarkoitus on luoda edullinen lähtökohta vihollisen tuhoamiselle joka on ainoa keino saada vastustajaa pakotettua omaan tahtoon. Kotilainen ja Tilander toteavat, että yllätys on aina kuulunut sodankäynnin keskeisiin periaatteisiin ja sen käytöllä pyritään tilanteeseen, johon vihollinen ei ole varautunut. He toteavat, alivoimaisenkin vastustajan osoittaneen kykenevänsä yllättämään voimakkaan hyökkääjän ja nykyaikaisten joukkojen tiedustelun kehitys mahdollistaa edelleen yllätykseen pääsemisen.

Kirjoittajat toteavat artikkelissaan, että yllättävä toiminta koostuu lukuisten eri keinojen summasta, johon löytyvät ohjeet ohjesäännöistä. Yllätykseen pääsemiseksi he korostavat tiedustelutietojen ja tilannekuvan merkitystä yhtenä yllätyksen lähtökohdista. Oman tiedustelun tuomat vihollistiedot eivät enää riitä, vaan esimerkiksi paikallisjoukkojen havaintoja tulisi ylemmän johtoportaan välittämällä saada käyttöön. Kirjoittajat arvioivat, että nykyaikaisen tekniikan kehityksen myötä omien joukkojen paljastuminen viholliselle ei voida estää. He pohtivat kuitenkin jos tätä voisi hyödyntää kyllästäväällä vihollisen sensorit antamalla run-

---

⁷³ JvO I (Luonnos) 1988, s. 21; JVO 1995, s. 17.

saasti tietoja mikä mahdollistaisi oma painopisteemme salaamisen. Tätä tarkoitusta palveli kirjoittajien mielestä, aktiivinen toiminta laajalla alueella.

He arvioivat, että harhauttamisen merkitys korostuu nykyaikaisessa sodankäynnissä. Olosuhteiden hyväksikäytön merkitys ei ole kirjoittajien mielestä vähentynyt sotatekniikan kehityksestä huolimatta, mutta he esittävät, että teltojen lämmittämisestä tulisi luopua talvella, koska se paljastaa joukon, vihollisen käyttäessä lämpötähtymisiä. Hyökkäysvalmistelujen nopeuttamiseen kirjoittajat kaipaavat parannusta ja keskitetyn tulen nopea siirtäminen uudelle maali-alueelle on heidän mielestään aina yllättävä tekijä. Kotilainen ja Tilander toteavat, että joukkojen uusimmat kuljetusvälineet, viitaten lähinnä telakuorma-autoihin, mahdollistavat iskuosastomaisen toiminnan entistä laajemmalla alueella, jota voisi kohdistaa yllättäen edullisissa olosuhteissa, jopa avoimessa maastossa olevaan kohteeseen. He toteavat, että nykyisin jopa vihollisen selustan joukot ovat hyvin panssaroituja, joten niihinkin iskettäessä on käytettävä yllätystä hyödyksi. He esittävät, että maalien valinnalla voi olla vihollisen taistelujärjestyksen kannalta suurikin yllättävä vaikutus. Kirjoittajat toteavat lopuksi, että yllätyksen hyödyntäminen on kiinni asenteista ja yleensä pidetään yllätystä epärealistisena tavoitteena, teknisen kehityksen varjossa.⁷⁴

Artikkelin kirjoittajien näkemykset yllätyksestä, sen hyödyntämisestä ja sen edistämisestä ovat hyvin samansuuntaiset kuin Suhosen yllätyksen käsittely hänen omassa artikkelissaan. Yllätyksen edellytyksistä tiedustelu ja sen tuomat vihollistiedot näyttäisivät olevan korostetussa asemassa. Tilannekuvan muodostamisesta kirjoittajat näyttävät korostavan ylemmän johtoportaan toiminnan tärkeyttä. Sotatekniikan kehittyminen näyttäisi olevan kirjoittajien mielestä suurin yllätykseen pääsemistä rajoittava tekijä. Salaaminen perinteisen ajattelutavan mukaisena näyttää vaikeutuvan ja harhauttaminen saa keskeisemmän aseman salaamisen ja yllätykseen pääsemisen mahdollistavana toimintana. Kirjoittajat eivät väheksy olosuhteiden hyväksikäytön merkitystä, mutta korostavat siihen liittyvien toimenpiteiden kehittämistä. Näkisin että nopeus ja liikkuvuus korostuvat kirjoittajien ajatuksissa yllätyksestä. Kotilainen ja Tilander yhtyvät Suhosen mielipiteeseen taktiikan koulutuksen puutteellisesta pyrkimisestä yllätykseen.

Sotilasaikakauslehden artikkeleissa yleiset taktiset periaatteet, olosuhteiden hyväksikäyttö ja yllätys, nousevat jatkuvasti esille. Useimmat kirjoitukset ovat ottaneet kantaa myös voimien vaikutuksen keskittämiseen ja osittain voimien taloudelliseen käyttöön. Joustavuus on yleisenä taktisena periaatteena saanut korostuneen merkityksen siirryttäessä kohti tarkastelujakson

⁷⁴ Sotilasaikakauslehti, Miten päästä yllätykseen?, Leo Kotilainen - Heikki Tilander, 4/1986, s. 314-319.

loppua. Joustavuuden hakemisen luomat vaatimukset ja sen tuomat edut menestyksekkääseen taisteluun ovat samassa suhteessa saaneet keskeisemmän merkityksen kohti tarkastelujakson loppua. Joustavuuteen liittyviä muita yleisiä taktisia periaatteita ovat artikkeleiden tarkastelun pohjalta lähinnä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, yllätys, olosuhteiden hyväksikäyttö, mutta myös voimien vaikutuksen keskittämisen suhde voimien taloudelliseen käyttöön, menettelytapojen kehittäminen sekä rohkeat ratkaisut korostuvat. Nopeus on tekijä, joka on korostunut koko tarkastelujakson ajan. Tarkastelujakson alussa se käsittää lähinnä toimenpiteiden nopeutta. Kohti tarkastelujakson loppua, nopeuden tarkastelun painopiste on siirtynyt entistä enemmän liikkuvuuden tuomiin etuihin, nopeutta lisäävänä tekijänä. Aloite ja sen tempaamisen sekä säilyttämisen tuomat edut ja asettamat haasteet, korostuvat tarkastelujakson loppua kohti siirryttäessä. Artikkeleiden yllätyksen tarkastelu on piirre, joka pysyy erittäin säilyvänä. Siinä on kuitenkin havaittavissa suurempaa kehityshakuisuutta mitä lähemmäs tarkastelujakson loppua siirrytään. Hyökkäyksen luomat edellytykset yllätykselle ovat hyvin säilyviä, mutta mahdollisuudet yllätykseen pääsemiseen korostuvat tarkastelujakson loppua kohti. Koulutuksen kehittäminen sotataidollista ajattelua vastaavaksi korostuu useissa artikkeleissa. Artikkeleista ilmenevä yleisten taktisten periaatteiden yhteiskunnallinen merkitys on näkökulma joka kaipaa lisäselvittelyä.

5.2 Yleisten taktisten periaatteiden käsittely Tieteen ja Aseen vuosijulkaisuissa

Tieteen ja aseiden vuosijulkaisujen kirjoitusten valinta perustuu kohtalaisen pintapuoliseen tutustumiseen sisältöön. On mahdollista että aihepiiriä käsitteleviä vuosijulkaisujen kirjoituksia on enemmän, mutta näissä kirjoituksissa yleiset taktiset periaatteet tulee selkeimmin esille, joten lienee perusteltua todeta, että käsittelemäni kirjoitukset ovat tarkastelujakson keskeisimmät aihetta käsittelevistä artikkeleista.

Tieteen ja Aseen 32. vuosijulkaisussa vuodelta 1974 Matti Koskimaa käsittelee kirjoituksessaan sotatekniikan vaikutusta taktiikkaan. Koskimaa toteaa, että vihollinen voi tulivoimassaan ja tiedustelun tehokkuudessa olla niin ylivoimainen, että omia joukkojamme pakotetaan hajautettuun käyttöön. Vihollisen ylivoimaisuus voi olla niin suuri, ettei puolustavana osapuolella voida käydä taistelua joka perustuu samanlaiseen taktiikkaan. Hän arvioi, että sissisodankäynnillä voidaan nostaa sodan kynnyksiä ja eliminoida vastustajan materiaallinen ylivoima. Sissisodankäynnillä ei voida kuitenkaan estää maamme miehittämistä, eikä täyttää poliittisia velvoitteitamme. Koskimaa arvioi, että yleisjoukoilla joita käytetään suoja- ja vakauttamistaisteluihin, olisi oltava hyvä taktillinen liikkuvuus ja panssarintorjuntakyky sekä riittävä tulivoima ja ilmatorjuntasuoja. Joukkojen tulisi kyetä vastahyökkäyksiin, joissa edullisen maas-

ton hyväksikäyttö korostaa liikkuvuuden merkitystä. Osan joukoista tulisi olla iskukykyisiä ja ratkaisuun kykeneviä, joten niille liikkuvuus korostuu entisestään. Taktisella liikkuvuudella niitä pystyttäisiin suuntaamaan edullisten alueiden kautta vastustajan heikkoihin kohtiin. Ratkaisun saavuttamiseksi kyseiset joukot tarvitsevat voimakasta keskitettyä tulenkäyttöä. Joukon on kyettävä mukautumaan nopeastikin muuttuviin tilanteihin. Panssarintorjunnan merkitys korostuu Suomen maasto-olosuhteissa. Valittaessa alueita joissa taistelua käydään, tulisi maaston lisäksi ottaa huomioon aikatekijät. Voimien vaikutusta tulisi keskittää vasta vihollisen ryhmityksessä, jotta vihollinen ei voi käyttää tulivoimansa täysin hyväkseen. Johtajien toiminnassa korostuu edullisten tilanteiden hyväksikäyttö aktiivisesti ja oma-aloitteisesti. Koskimaa kirjoittaa lopuksi, ettei pienillä valtioilla ole edellytyksiä seurata suurvaltojen teknillistymistä, jolloin joukkojen taloudellinen käyttö pinta-alaltaan näin laajassa valtiossa korostuu.⁷⁵

Kirjoituksen näkökulma on lähinnä sotatekniikan kehityksen vaikutus käytettäviin taktisiin menetelmiin. Käsittely on kuitenkin sidottu osittain myös sodankäynnin luonteeseen. Kirjoittaja näkee, että tulevaisuus tuo tullessaan joukkojen entistä hajautetumman käytön, mikä sinänsä tuo haasteita voimien vaikutuksen keskittämiseen, mutta edistää merkittävästi aktiivista toimintaa. Kirjoituksessa korostuu liikkuvuuden ja olosuhteiden hyväksikäytön sekä nopeuden merkitys joukkojen toiminnassa. Voimien vaikutuksen keskittämisessä ilmenee aktiivisen toiminnan edistävien toimintojen hyödyntäminen painopisteen luomiseksi ja suojan hankkimiseksi. Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus korostuvat myös tarkoituksenmukaisen johtamisen esittelyn kautta.

Ilkka Ilmola käsittelee kirjoituksessaan Tieteen ja Aseen 35. vuosijulkaisussa operaatiotaidon ja taktiikan kehitysnäkymiä 1980-luvulle. Ilmola toteaa, että vaikka tiedusteluvälineet ovat kehittyneet, niin olosuhteet mahdollistavat edelleen joukkojen salaamisen, liikkeen sekä harhauttamisen merkitys vastakeinoina korostuvat. Tarkoituksenmukaisella johtamisella pyritään nopeuttamaan toimenpiteitä ja poistamaan häirtatekijöitä. Sodan nopean alkamisen takia, jatkuva taisteluvälmus korostuu rauhanaikanakin, taisteluiden nopeus vaatii myös entistä suuremmat reservit. Hän toteaa, että taktiikka perustuu entistä enemmän toimenpiteiden suorittamiseen pimeän ja huonon näkyvyyden vallitessa sekä liikkuvuuteen yllätyksen aikaansaamiseksi. Organisaatioiden kehittämisessä korostuu johdettavuus ja kyky oma-aloitteiseen toimintaan, määrän sijasta keskitytään entistä enemmän laatuun.⁷⁶

⁷⁵ Matti Koskimaa: Sotatekniikan vaikutus taktiikkaan, Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 32, 1974, s. 77-115.

⁷⁶ Ilkka Ilmola: Operaatiotaidon ja taktiikan kehitysnäkymät 1980-luvulle, Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 35, 1977, s. 77-115.

Kirjoituksen mukaan olosuhteiden hyväksikäytön merkitys ei ole merkittävästi vähennyt sotatekniikan kehityksestä huolimatta. Tiedustelun kehityksen kannalta olosuhteiden hyväksikäytöllä on edelleen mahdollista salata oma toimintansa. Artikkelin mukaan liikkeen ja harhauttamisen merkitys nousee selkeämmin esille. Sodankäynnin luonteen muuttuessa yhä nopeammaksi tarkoituksenmukainen johtamistoiminta yhdistettynä olosuhteiden hyväksikäyttöön korostuu ja mahdollistaa yllätyksen.

Tieteen ja Aseen 39. vuosijulkaisussa A-I Iisakkala käsittelee kirjoituksessaan maavoimien operaatiotaidon ja taktiikan kehittämistä. Iisakkala toteaa, että suurvaltojen aseteknologian kehittyminen vaikuttaa olennaisesti meidän joukkojen toimintaan, mutta olosuhteemme ovat edelleen vastustajalle erikoisolosuhte ja maan laajuus ei aina mahdollista vihollisen ohjesääntöjenmukaisen joukkojenkäyttöä. Keskeisimmiksi ongelmiksi meille jää hänen mukaansa ali-voima liikkuvuuden suhteen, vastustajan kyky vaikuttaa joukkoihimme ilma-aseella sekä vastustajan laaja-alainen tiedustelukyky. Iisakkalan taktiikan kehittämisen käsittelyssä korostuu aloite sekä maasto ja olosuhteet. Puolustuksessa hän näkee suurimpina muutoksina nykyajan taistelujen vaikutus voimien vaikutuksen keskittämiseen ja voimien taloudelliseen käyttöön, tilanteenmuutoksien nopeutumiseen, sekä ristiriita taistelukestävyyden ja joustavuuden välillä. Hyökkäyksestä hän toteaa, että sen kautta pystymme tempaamaan aloitteen ja muuttamaan taistelukentän tilanteet meille edullisiksi. Yllätys on Iisakkalan mielestä eräs hyökkäyksen menestymisen perustekijöistä.⁷⁷

Kirjoituksessa painottuu teknillisen kehityksen tuomat haasteet joukkojen käytölle, mutta olosuhteiden hyväksikäyttö näyttäisi edelleen olevan joukkojemme eduksi. Haasteiksi muodostuu Iisakkalan mukaan lähinnä joukkojemme heikko liikkuvuus vastustajaan nähden. Kirjoituksen perusteella voisi arvioida, että sotataidollisessa ajattelussa korostuu aloitteen merkitys, johon pyritään pääsemään olosuhteiden hyväksikäytöllä ja yllätyksellä. Voimien vaikutuksen keskittäminen ja voimien taloudellinen käyttö nousee kirjoituksessa esiin ristiriitana, jossa on valittava taistelukestävyyden ja joustavuuden välillä. Sotataidollisen ajattelun kannalta näyttäisi siltä, että yllätyksen merkitys hyökkäyksen onnistumiseen on suuri, mutta puolustuksellakin tulisi hyödyntää yllätyksen tuomia etuja entistä tehokkaammin.

Jouni Laari käsittelee kirjoituksessaan Tieteen ja Aseen 56. vuosikerrassa tulevaisuuden sodankuvan ja kaaosteorian pohjalta joustavuutta joukkojen käyttöperiaatteena, joka olisi pienelle valtiolle mahdollisuus päästä menestykseen nykyajan taistelukentällä. Laari esittää, että

⁷⁷ A-I Iisakkala: Näkökohtia maavoimien operaatiotaidon ja taktiikan kehittämisestä puolustusvoimien edellytykset huomioon ottaen. Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 39, 1981, s. 59-85.

joustavuuden tavoitteena olisi luoda mahdollisimman paljon sekasortoa vihollisen selustanyhteyksillä ja mahdollisesti tuhota sen johtamispaikat. Joustavuutta luonnehtii Laarin mukaan aloitteellisuus ja kaavamaisuudesta vapaa suunnittelu, jossa rohkeilla ratkaisuilla ja toiminnan kehittämisellä pyritään toteuttamaan toimenpiteet aivan uudella häikäilemättömällä, ennalta arvaamattomalla tavalla. Ainoastaan jatkuva liike antaisi joukoille niiden tarvitseman suojan. Yleisistä taktisista periaatteista hän korostaa yllätyksen merkitystä eräänä ehkä tärkeimmistä yleisistä taktisista periaatteista joustavassa toiminnassa. Yllätyksellä voisi saada aikaan vastustajan suunnitelmallisen sodankäynnin tuhoamisen ja kaaosta lisättyä. Yllätyksen edellytyksistä Laari painottaa äärimmäisen kattavaa salaamista ja harhauttamista sekä pimeään ja huonojen näkyvyyssolosuhteiden hyväksikäyttöä. Teknisen kehityksen valossa hän toteaa kuitenkin, että yötaistelu- ja harhauttamisvälineistön kehittäminen ja -koulutus tulisi kaikissa olosuhteissa asettaa etusijalle.⁷⁸

Joustavuus on aikaisemmissa artikkeleissa ilmennyt pintapuolisesti, mutta ohjesäännöissä sitä ei ole käsitelty ollenkaan. Maamme olosuhteet ja resurssit huomioiden taistelunkuvan kehityksen valossa, lienee perusteltua arvioida, että toiminnan joustavuus tulee korostumaan suomalaisessa sotataidollisessa ajattelussa. Joustavuuteen liittyy aloitteellisuus ja toiminnan kehittäminen rohkeita ratkaisuja hyödyntäen. Joustavat toimintatavat mahdollistaneen paremmat edellytykset yllätykseen pääsemiseksi. Yllätys vaatii salaamisen ja harhauttamisen kehittämisen viemistä eteenpäin. Liike korostuu salaamisen kannalta merkittävästi olosuhteiden hyväksikäytön rinnalla.

Tieteen ja Aseen kirjoitusten käsittelemien, yleisten taktisten periaatteiden sisällössä ja merkityksessä ei ole suuria eroja Sotilasaikakauslehden artikkeleihin verrattuna. Yleisiä taktisia periaatteita ei kuitenkaan ole käsitelty yhtä laajasti tai syvällisesti Tieteen ja Aseen kirjoituksissa. Kirjoitusten pääpaino näyttäisi olevan sotatekniikan kehityksessä ja sen tuomiin eroihin taistelujen luonteeseen. Yleiset taktiset periaatteet jotka selkeimmin käyvät ilmi Tieteen ja Aseen kirjoituksissa ovat lähinnä yllätys, olosuhteiden hyväksikäyttö, voimien vaikutuksen keskittäminen sekä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Liikkuvuuden merkitys korostuu kohti tarkastelujakson loppua, kuten myös joustavuus ja sen luomat edellytykset menestykselliseen taisteluun.

---

⁷⁸ Jouni Laari: Joustavuus - Pienen maan vastaus tulevaisuuden taistelukentän haasteisiin, Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 56, 1981, s. 58-82.

5.3 Yhteenveto

Sotilasaikakauslehtien laaja ja syvälinen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on havainnoiltaan jokseenkin samansuuntainen kuin ohjesääntöjen käsittely. Artikkelit ovat kuitenkin edistyskellisempiä ja tulevaisuuteen katsetaan avartavia. Tämä johtunee siitä, että artikkelit osoittavat yleisten taktisten periaatteiden merkityksen ainakin osittain yksittäisen kirjoittajan mielipiteeseen pohjautuen. Näin ollen, artikkeleiden sisältö ei ole tieteellisesti kovin validia, mutta käsittely luo kuitenkin hyvän kokonaiskuvan tarkastelujakson aikaisesta vallitsevasta sotataidollisesta ajattelusta.

Tieteen ja Aseen kirjoitukset ovat tieteellisesti luotettavampia, jolloin yhtymäkohdat ja yhtenevät havainnot vahvistavat myös Sotilasaikakauslehtien validiteettia. Näiden toteamuksien perusteella näkisin, että suomalaisessa sotataidollisessa ajattelussa nopeuden painoarvo on tarkastelujakson aikana väistynyt aloitteen merkityksen tieltä ja se on osittain sisällytetty aloitteen käsitteeseen. Liikkuvuus on kuitenkin korostanut nopeuden käsittelyä, mutta muuttanut käsittelyn näkökulmaa aikaisemmasta. Yleiset taktiset periaatteet jotka hallitsevat sotataidollista ajattelua ovat näkemykseni mukaan, yllätys, olosuhteiden hyväksikäyttö, voimien vaikutuksen keskittäminen sekä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus.

Näyttäisi siltä että, joustavuus on yleinen taktinen periaate joka saattaa korostua jatkossa myös ohjesääntöjen käsittelemänä enenevissä määrin. Tämä pohjautuu arvioon siitä, että sotataidollinen ajattelu vaikuttaa olennaisesti ohjesääntöjen kirjoituksiin taistelujen luonteen vaikutuksen kautta, tosin mahdollisesti vasta muutaman vuoden viiveellä. Sotataidollisessa ajattelussa yleisten taktisten periaatteiden käytön ja kehittämisen merkitys korostuu, joka vaikuttaa olennaisesti taktiikan kouluttamiseen ja sen kehittämiseen. Kehityskohteina nousee esille lähinnä yllätyksen hyödyntäminen ja harhauttamisen kautta saadun edun hyödyntäminen. On mahdollista, että yleisten taktisten periaatteiden sovittaminen yhteiskunnan tarpeita vastaavaksi on yksi sotataidon kehityssuunta. Tällöin näkisin, että yhteensovittaminen ja yhteistoiminnan järjestäminen ovat asioita joiden pohjalta yleisiä taktisia periaatteita ja niiden soveltuvuutta tullaan kehittämään. Perustelen näkemykseni sodankäynnin luonteen muuttumisella entistä enemmän koko yhteiskuntaa koskevaksi sekä puolustusvoimien nykyisten tehtävien perusteella.⁷⁹

---

⁷⁹ Nils Rekkedal: Nykyaikainen sotataito - Sotilaallinen voima muutoksessa, 4. uusittu painos, Edita Prima Oy, Helsinki, 2006, s. 38; Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009: Valtioneuvoston selonteko x/2009, 23.1.2009, s. 93.

Mikäli tutkimuksen käsittelemät aikakausi- ja vuosijulkaisujen kirjoitukset ovat keskeisimmät tutkittavaa aihetta käsittelevät artikkelit ja kirjoitukset, näyttäisi siltä, että yleinen mielenkiinto yleisiä taktisia periaatteita kohtaan on kirjoitusten määrän perusteella ollut suurimmillaan 1970- ja 1980-luvulla. Tämän tulisi myös näkyä yleisten taktisten periaatteiden kehittymisenä siirryttäessä kohti tarkastelujakson loppua.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset, pohjautuen tutkimuksen edellisten lukujen tuottamiin tuloksiin. Johtopäätösten tarkoituksena on vastata tutkimustehtävän mukaiseen, tutkimuksessa määriteltyyn tutkimusongelmaan. Johtopäätös perustuu tutkimuksen aiempien lukujen analysoinnin tuottamiin tutkimustuloksiin, joita on esitetty lukujen yhteenvedoissa. Tutkimustulosten yhdistämisellä täydentävät näkökulmat tukevat tai vähentävät ohjesääntöjen analyysin tuomien tulosten validiteettia ja tutkimustulosten tieteellinen arvo kasvaa.

Vertailemalla yleisten taktisten periaatteiden määritelmien ilmenemistä määrällisesti, tarkastelujakson aikana julkaistujen jalkaväen pataljoonatason ohjesääntöjen käsittelemänä, voidaan todeta, että yleisiä taktisia periaatteita, joita jokainen tarkastelujakson ohjesääntö on käsitellyt on yhteensä kymmenen kappaletta. Nämä yleiset taktiset periaatteet ovat: voimien vaikutuksen keskittäminen, yllätys, yksinkertaisuus, olosuhteiden hyväksikäyttö, varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin, päämäärän (ja tehtävän) selkeys, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito, harhautus (ja salaaminen) sekä joukkojen ja voimien jakaminen (reservi).

Selvittämällä näiden kymmenen yleisen taktisen periaatteen esiintymisjärjestystä kussakin tarkastelujakson neljässä jalkaväen pataljoonatason ohjesäännössä ja laskemalla jokaisen yleisen taktisen periaatteen keskimääräisen esiintymisjärjestyksen, voidaan tarkentaa mitkä yleiset taktiset periaatteet ovat keskeisimpiä. Keskimääräinen esiintymisjärjestys osoittaa, että todennäköisesti keskeisin yleinen taktinen periaate on, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Järjestyksessä seuraavat yleiset taktiset periaatteet ovat, olosuhteiden hyväksikäyttö ja yksinkertaisuus. Päämäärän ja tehtävän selkeys sekä yllätys ovat esiintymisjärjestyksessä seuraavat yleiset taktiset periaatteet. Voimien vaikutuksen keskittäminen ei ole keskiarvoltaan välttämättä koko tarkastelujakson kannalta keskeinen, mutta sen esiintymisjärjestys on kahdessa viimeisimmässä jalkaväenpataljoonatason ohjesäännössä siirretty esiintymisjärjestyksessä aikai-

semmäksi. Tämä voisi viitata siihen, että kyseinen yleinen taktinen periaate on muuttumassa keskeisemmäksi.

Yleisten taktisten periaatteiden käsittely jatkavien pataljoonatason ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen näyttäisi antavan pataljoonan komentajalle hyvät perusteet pataljoonan toiminnan suunnitteluun. Yleiset taktiset periaatteet näyttävät liittyvän kiinteästi toisiinsa ja tukevan toisiaan. Niiden käytöllä on havaittavissa pyrkimys luoda edellytykset jonkin suuremman kokonaisuuden mahdollistamiseksi. Tarkastelujakson alussa 1960-luvun lopulta 1980-luvulle asti ohjesäännöt näyttävät pitävän pataljoonan toiminnan nopeutta keskeisessä asemassa menestyksellistä taistelua. Tätä väitettä tukee ohjesääntöjen tapa käsitellä yksinkertaisuutta, päämäärän ja tehtävän selkeyttä sekä yllätystä. Ohjesäännöt esittävät, että yksinkertaisilla ja selkeillä käskyillä sekä jatkotehtävien käskemisellä ajoissa, alaisille annetaan enemmän valmisteluaikaa, mikä nopeuttaa pataljoonan toimintaa. Aikaisimmat ohjesäännöt käsittelevät yllätystä lähinnä nopeuden tuotteena, jota voidaan mahdollistaa olosuhteiden hyväksikäytöllä.

Tarkastelujakson jälkimmäisen puoliskon aikana on havaittavissa pyrkimys siirtää pääpaino toiminnan nopeuden sijasta aloitteelliseen toimintaan. Tämä näkyy selkeimmin ohjesääntöjen tavassa käsitellä päämäärän ja tehtävän selkeyttä. Painopiste ei välttämättä ole nopean toiminnan mahdollistamisessa, vaan selkeillä tehtävillä pyritään luomaan alaisille mahdollisuudet itsenäiseen päätöksentekoon ja mahdollistetaan tavoitehakuinen toiminta epäselvissä ja yllättävissä tilanteissa. Yksinkertaisuudella on pyritty edistämään tehtävän selkeyttä ja mahdollisesti helpottamaan johtamista vaativammassa tilanteissa. Aloitteellisuutta ylläpidetään aktiivisella toiminnalla ja aloite hankitaan hyödyntämällä yllätystä. Yllätykseen pääsemiseksi on edelleenkin hyväksikäytettävä olosuhteita.

Suomalaisen sotataidon näkökulmasta, yleisten taktisten periaatteiden keskeisenä tavoitteena näyttäisi olevan pyrkimys epäedullisten voimasuhteiden tasoittamiseen. Aktiivisuuden kannalta, yritetään pienellä voimalla yllätyksellisesti vaikuttamaan vihollisen taistelujärjestykseen. Aktiivisen toiminnan hyötynä on sen taloudellisuus. Olosuhteiden hyväksikäytön tuoma suoja ja salaamisen mahdollistaminen heikentää vihollisen mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan omiin joukkoihimme ja vihollisen painopisteen luominen on huomattavasti vaikeampaa. Tällöin on mahdollista saavuttaa paikallinen ylivoima ja samalla tasoittaa voimasuhteita. Yksinkertaisuudella ja päämäärän sekä tehtävän selkeydellä on mahdollista saada aikaan aktiivisuutta ja alemman johtoportaalle oma-aloitteista toimintaa ilman ylemmän johtoportaalle välitöntä johtamistoimintaa. Tämä edistää merkittävästi aloitteen ylläpitämistä, ainakin paikalli-

sesti. Yllätyksellä on keskeinen asema aloitteen tempaamisen mahdollistamisessa ja aloitteen ylläpitämisessä. Voimien vaikutuksen keskittäminen luo paikallisen ylivoiman. Kun tämän paikallisen ylivoiman yhdistää olosuhteiden hyväksikäytön tuomiin etuihin, voidaan paikallisesti ja ajallisesti valita miten taistelut käydään niin, että tilanne on omille joukoille suotuisa ja viholliselle epäsuotuisa. Näin ollen voimasuhteita on pystytty tasoittamaan ja menestyksellinen taistelu on mahdollistettu.

Organisaatiotasojen vertailussa on havaittavissa samoja piirteitä yleisten taktisten periaatteiden ilmenemistavassa. Yllätys ja olosuhteiden hyväksikäyttö nousee molemman organisaatiotason ohjesääntöjen ja oppaiden käsittelyssä selkeästi esille. Tarkastelujakson alkupuolen kirjallisuuden korostaessa nopeuden merkitystä menestyksellisen taistelun edellytyksenä, sen painoarvo laskee kun siirrytään tarkastelujakson loppupuolelle. Aloitteen merkitys on vastavasti korostetummassa asemassa tarkastelujakson loppupuoliskon ohjesääntökirjallisuudessa.

Suurimpina eroina nousee esille yleisten taktisten periaatteiden käsittelyn laajuus, näkökulma sekä käsittelytarkkuus. Pataljoonatasojen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on määrällisesti komppania- ja joukkuetasoa huomattavasti kattavampi. Käsittelyn näkökulma on sovitettu organisaatiota sopivaksi, joten komppania- ja joukkuetasolla yleisten taktisten periaatteiden käsittely on syvennetty käytännön toimenpiteiden tasolle kun pataljoonan ohjesäännöissä käsittely on lähinnä suunnittelua tukevaa ja suuret linjat korostuvat. Tällä tavalla ilmenee myös ohjesääntöjen tarkoitus koulutuksen ja suunnittelun tukemiseksi.

Organisaatiotasojen väliset yhteneväisyydet voisivat tukea käsitystäni keskeisimmistä yleisistä taktisista periaatteista, mutta saattaa kuitenkin olla, että komppanian- ja joukkuetason ohjesääntöjen ja oppaiden yleisten taktisten periaatteiden käsittely pohjautuu suoraan pataljoonatasojen ohjesääntöjen käsittelemiin yleisiin taktisiin periaatteisiin. Tämä tarkoittaa, että komppania- ja joukkuetason kirjallisuuden korostamat yleiset taktiset periaatteet eivät tuo merkittävää lisäarvoa suomalaisen sotataidon keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden määrittelyyn.

Sotilasaikakauslehtien laaja ja syvälinen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on havainnoiltaan jokseenkin samansuuntainen kuin ohjesääntöjen käsittely. Artikkelit ovat kuitenkin edistyneisempiä ja tulevaisuuteen katsettaan avartavia. Tämä johtunee siitä, että artikkelit osoittavat yleisten taktisten periaatteiden merkityksen ainakin osittain yksittäisen kirjoittajan mielipiteeseen pohjautuen. Näin ollen, artikkeleiden sisältö ei ole tieteellisesti kovin validia,

mutta käsittely luo kuitenkin hyvän kokonaiskuvan tarkastelujakson aikaisesta vallitsevasta sotataidollisesta ajattelusta.

Tieteen ja Aseen kirjoitukset ovat tieteellisesti luotettavampia, jolloin yhtymäkohdat ja yhtenevät havainnot vahvistavat myös Sotilasaikakauslehtien validiteettia. Näiden toteamuksien perusteella näyttäisi siltä, että suomalaisessa sotataidollisessa ajattelussa nopeuden painoarvo on tarkastelujakson aikana väistynyt aloitteen merkityksen tieltä ja se on osittain sisällytetty aloitteen käsitteeseen. Liikkuvuus on kuitenkin korostanut nopeuden käsittelyä, mutta muuttanut käsittelyn näkökulmaa aikaisemmasta. Yleiset taktiset periaatteet jotka hallitsevat sotataidollista ajattelua ovat näkemykseni mukaan, yllätys, olosuhteiden hyväksikäyttö, voimien vaikutuksen keskittäminen sekä aktiivisuus ja oma-aloitteisuus. Näyttäisi siltä, että joustavuus on yleinen taktinen periaate joka saattaa korostua jatkossa myös ohjesääntöjen käsittelemänä enenevässä määrin.

Sotataidollisessa ajattelussa yleisten taktisten periaatteiden käytön ja kehittämisen merkitys korostuu, joka vaikuttaa olennaisesti taktiikan kouluttamiseen ja sen kehittämiseen. Kehityskohteina nousee esille lähinnä yllätyksen hyödyntäminen ja harhauttamisen kautta saadun edun hyödyntäminen. On mahdollista, että yleisten taktisten periaatteiden sovittaminen yhteiskunnan tarpeita vastaavaksi on yksi sotataidon kehityssuunta. Tällöin näkisin, että yhteensovittaminen ja yhteistoiminnan järjestäminen ovat asioita joiden pohjalta yleisiä taktisia periaatteita ja niiden soveltuvuutta tullaan kehittämään. Perustelen näkemykseni sodankäynnin luonteen muuttumisella entistä enemmän koko yhteiskuntaa koskevaksi sekä puolustusvoimien nykyisten tehtävien perusteella.

Mikäli tutkimuksen käsittelemät aikakausi- ja vuosijulkaisujen kirjoitukset ovat keskeisimmät tutkittavaa aihetta käsittelevät artikkelit ja kirjoitukset, näyttäisi siltä, että yleinen mielenkiinto yleisiä taktisia periaatteita kohtaan on kirjoitusten määrän perusteella ollut suurimmillaan 1970- ja 1980-luvulla. Tämän tulisi myös näkyä yleisten taktisten periaatteiden kehittymisenä siirryttäessä kohti tarkastelujakson loppua. Ohjesääntöjen ja oppaiden sekä aikakausi- ja vuosijulkaisujen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on esitetty periaatekuvana tutkimuksen liitteessä 5.⁸⁰

Näyttäisi siltä, että keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden merkitys suomalaisessa sotataidollisessa ajattelussa on voimasuhteiden tasoittamisessa, taistelussa menestymisen tukemi-

---

⁸⁰ Katso: Liite 5, Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen ohjesäännöissä ja oppaissa sekä aikakausi- ja vuosijulkaisuissa.

seksi. Tutkimustulokset osoittavat että aloitteen merkitys suomalaisessa sotataidollisessa ajattelussa on yläkäsitteenä korostuneessa asemassa nykyaikaisessa suomalaisessa sotataidossa, yleisten taktisten periaatteiden kautta tarkasteltuna. Yleisistä taktisista periaatteista yllätys on selkeimmin ja määrällisesti eniten käsitelty yleinen taktinen periaate. Näyttäisi siltä, että yllätystä pidetään erityisen tärkeänä periaatteena aloitteeseen pyrittäessä.

Vallitsevat näkemykset taistelujen luonteesta ja sotatekniikan kehitys ovat ehdottomasti vaikuttaneet yleisten taktisten periaatteiden kehitykseen, käyttöön, tärkeyteen ja niiden keskinäisiin suhteisiin. Näyttäisi kuitenkin siltä, että aloitehakuisuudella on ollut kaikista suurin merkitys suomalaisen sotataidon keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden kehitykseen. Näyttäisi siltä, että mitä tärkeämpänä aloitetta on pidetty, sitä kattavammin ja monipuolisemmin yleiset taktiset periaatteet, jotka olennaisesti vaikuttavat aloitteeseen korostuvat.

Keskeisimmät, aloitetta tukevat yleiset taktiset periaatteet näyttäisi olevan yllätys, aktiivisuus ja oma-aloitteisuus, harhautus ja salaaminen, olosuhteiden hyväksikäyttö, päämäärän ja tehtävän selkeys, varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin sekä tarkoituksenmukainen johtamistoiminta. Joustavuus, rohkeat ratkaisut, menettelytapojen kehittäminen sekä toiminnan vapaus eivät ole selkeästi esillä ohjesääntöjen käsittelyssä, mutta näyttää siltä, että niiden merkitys aloitteeseen on korostumassa suomalaisessa sotataidollisessa ajattelussa. Näyttää myös siltä, että aloitteen korostuminen tarkastelujakson puolenvälin jälkeen on aiheuttanut muutoksia yleisten taktisten periaatteiden keskinäisissä suhteissa. Paras esimerkki tästä on voimien vaikutuksen keskittämisen suhde voimien taloudelliseen käyttöön. Tarkastelujakson alussa näitä yleisiä periaatteita pidettiin toisiaan tukevinä, mutta aloitteen merkityksen muuttuminen sotataidollisessa ajattelussa sai aikaan tarpeen hakea tilanteeseen sopivampia menettelytapoja, jolloin voimien vaikutuksen keskittämisen ja voimien taloudellisen käytön välille syntyi ristiriita. Tutkimustulokset osoittavat, että olosuhteiden hyväksikäytön merkitys suomalaisessa sotataidossa ei ole missään nimessä vähentynyt taistelujen luonteen ja sotatekniikan kehityksestä huolimatta. Olosuhteiden hyväksikäytön toimenpiteiden päämäärä on kuitenkin muuttunut olennaisesti.

Organisaatioiden väliset erot näyttäisivät perustuvan lähinnä koulutuksellisten tarpeiden eroihin, organisaatiotasosta riippuen. Yleisten taktisten periaatteiden koulutuksen merkitys ja tarve näyttäisivät korostuvan entistä enemmän siirryttäessä kohti tarkastelujakson loppua, sotataidollisessa ajattelussa tapahtuneiden muutosten vaikutuksesta. Näyttäisi myös siltä, että yleisten taktisten periaatteiden soveltuvuus nykyaikaisen taistelun kuvan tuomiin yhteensovit-

tamistarpeisiin, sotajoukkojen ja muun yhteiskunnan välisessä yhteistoiminnassa, vaatii kehittämistä.

7. POHDINTA

Tutkimuksen tutkimusongelmaa: ”Miten suomalaisen sotataidon, keskeisimmät yleiset taktiset periaatteet on määritelty jalkaväen pataljoonataso ohjesäännöissä 1960-luvun lopulta nykyhetkeen, ja miten sotataidollinen ajattelu on kehittynyt ajanjakson aikana eri organisaatiotasoilla?”, on ratkaistu onnistuneesti ja tutkimustulosten validiteetti lienee alaongelmien tavoiteltuihin vastauksiin perustuen hyvällä tasolla.

Alaongelmat ja niiden ratkaiseminen sekä tuloksien luotettavuus on seuraavanlainen:

Tutkimuksen toisessa luvussa ratkaistavaan alaongelmaan: ”Mitkä ovat keskeisimmät tarkastelujakson jalkaväen pataljoonan ohjesäännöissä esiintyvät yleiset taktiset periaatteet?”, vastaaminen toteutui määrällisesti tarkasteltuna luotettavasti, kahden toisiaan tukevan vertailumenetelmän käytöllä. Laadullisesti tuloksien validiteetti on vähintään tyydyttävä. Tulosten laatua heikentää kohtalaisen epätarkka esiintymisen määrittely. Tarkentamalla edellytykset jonkun yleisen taktisen periaatteen pitämisestä ohjesäännöissä esiintyvänä, toisi tutkimustuloksiin suurempaa luotettavuutta ja parantaisi mahdollisuuksia tulla samoihin tutkimustuloksiin, jos tutkimus toteutettaisiin uudestaan.

Tutkimuksen kolmannessa luvussa ratkaistavan alaongelman: ”Mitä keskeisimpien yleisten taktisten periaatteiden määritelmät sisältävät tarkastelujakson ohjesäännöissä?, tutkimustulokset ovat luotettavia ja hyvällä tasolla, mikäli pidetään näkökulmaa tiukasti ohjesääntöjen käsittelyssä. Luvun tuottamat johtopäätökset ovat enimmäkseen tutkijan omalla päättelyllä tekemiä yleistyksiä. Niitä ei voi pitää tieteellisesti valideina ehdottomina totuuksina tarkasteltaessa johtopäätöksiä yleisesti suomalaisen sotataidollisesta näkökulmasta.

Neljännessä ja viidennessä luvussa ratkaistun alaongelman: ”Miten suomalainen sotataidollinen ajattelu on kehittynyt yleisten taktisten periaatteiden määritelmien perusteella eri organisaatiotasojen ohjesäännöissä ja miten yleisiä taktisia periaatteita on käsitelty aikakausjulkaisuissa tarkastelujakson aikana?”, tutkimustulokset ovat validiteetiltaan yleisesti ottaen korkeintaan tyydyttävällä tasolla. Vallitsevasta sotataidollisesta ajattelusta lukujen analyysi tuottaa ainoastaan viitteitä suurista linjoista, mutta lähteiden tukiessa toisiaan ne parantavat johto-

päätösten luotettavuutta. Tutkimustulokset tukevat aiemmissä luvuissa tehtyjä yleistyksiä ja johtopäätöksiä, mikä parantaa tutkimuksen validiteettia kokonaisuudessaan merkittävästi.

Tutkimusmenetelmät osoittautuivat tutkimustulosten luotettavuuden kannalta arvioituina päteviksi ja tutkimustuloksiin pääsyä tukeviksi. Hermeneuttisella menetelmällä tutkimalla, tai täydentämällä analysointiin käytettyjä menetelmiä hermeneuttisella tutkimusmenetelmällä, olisi ollut mahdollista päästä tarkempiin ja luotettavampiin tutkimustuloksiin suomalaisen sotataidon kehityksen osalta. Tämä olisi kuitenkin vaatinut täydentäviä näkökulmia toisista lähteistä, esimerkiksi ohjesääntötoimikunnan pöytäkirjoista ja haastatteluista.

Tutkimus tuo uutta tietoa varsinkin ohjesääntöjen tapaan käsitellä yleisiä taktisia periaatteita, yleisten taktisten periaatteiden sisältöön ja niiden välisiin suhteisiin, mutta myös suomalaisen sotataidollisen ajattelun kehityksestä ja kehityksen määräävistä tekijöistä. Ohjesääntöjen yleisten taktisten periaatteiden käsittely on luotettavuusanalyysin perusteella mahdollista yleistää suomalaisia ohjesääntöjä ja suomalaisen sotataidon yleisiä taktisia periaatteita käsiteltäessä. Suomalaista sotataidollista ajattelua ja sen kehitystä käsiteltäessä, tutkimustuloksia on mahdollista yleistää tietyillä rajoituksilla. Yleistäminen on kuitenkin mahdollista vain tutkitavan ajanjakson osalta.

Tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää suomalaista sotataitoa tutkittaessa, antamaan kuvan tarkastelujakson aikana vallinneesta suhtautumisesta yleisiin taktisiin periaatteisiin sekä kehityksen suuntalinjoista. Tutkimus mahdollistaa tutkimustulosten vertailun aihepiirin aikaisempaan tutkimukseen viitekehyksen puitteissa. Tutkimustuloksien käyttäminen kehittämisen ja jatkotutkimusten keskittämiseen tietyille osa-alueille on mahdollista tutkimuksen tuomien edellytyksien pohjalta.

Tutkimukseen liittyvä keskeisin tutkimustarve on mielestäni tutkimuksessa ilmenneen kehitykseen vaikuttaneiden tekijöiden selvittäminen. Mikäli selvitetäisiin mitkä ovat olleet määräävät tekijät suomalaisen sotataidon kehityksessä, olisi mahdollista tehdä johtopäätöksiä suurista kehityslinjoista jotka mahdollistaisivat toiminnan kehittämisen tulevaisuuden vaatimuksia vastaavaksi. Tässä suhteessa yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen tulevaisuuden uhkakuvien mukaisessa sodankäynnissä on keskeinen lähtökohta jatkotutkimuksessa. On myös tarvetta liittää aikaisemmat yleisiä taktisia periaatteita käsittelevät tutkimukset yhteen niin ajan kuin organisaatiotason suhteen jotta muodostuisi kattava kuva yleisten taktisten periaatteiden ilmenemisestä ja kehityksestä suomalaisessa sotataidossa.

LÄHTEET

JULKAISTUT LÄHTEET

Kirjallisuus

Ahto, Sampo: Strategian käsikirja, Valtion painatuskeskus, Helsinki 1983.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita, Helsinki 2003.

Huttunen, Mika: Näkökulmia taktiikkaan: Taktiikan käsite ja keinot tulkinnan kohteena. Julkaisusarja 3, 1/2005.

Iskanius, Markku: Operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus sekä tutkimusmenetelmät, Julkaisusarja 2, 1/1997.

Rekkedal, Nils: Nykyaikainen sotataito - Sotilaallinen voima muutoksessa, 4. uusittu painos, Edita Prima Oy, Helsinki 2006.

Syrjälä, Leena - Ahonen, Sirkka - Syrjäläinen, Eija - Saari, Seppo: Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjayhtymä Oy, Helsinki 1995.

Ohjesäännöt ja oppaat

Jalkaväen Taisteluohjesääntö. Jyväskylä 1996.

Jalkaväen taisteluohjesääntö I (Luonnos). 1988.

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, Pataljoonan taistelu. Mikkeli 1968.

Jalkaväen taisteluohjesääntö I osa, Pataljoonan taistelu. Helsinki 1978.

Jalkaväen taisteluohjesääntö II osa, Komppanian taistelu. Jyväskylä 1981.

Jalkaväen taisteluohjesääntö III osa, Ryhmän ja joukkueen taistelu. Jyväskylä 1971.

Jalkaväen taisteluohjesääntö III osa, Ryhmän ja joukkueen taistelu. Savo 1974.

Jalkaväen taisteluohjesääntö III (luonnos). Jyväskylä 1988.

Jääkärikomppanian opas (luonnos). 1989.

Joukkueen Opas. Helsinki 2000.

Stridsreglemente för infanteriet del III, Gruppens och plutonens strid. Savon Sanomain Kirjapaino Oy 1977.

Tutkielmat

Kulkki, Jan: Yleisten taktisten periaatteiden esiintyminen keskeisimmissä suomalaisissa ohjesäännöissä 1970-luvulta 2000-luvulle, EuK:n tutkimustyö, MpKK, Helsinki, 2007.

Lundsten, Tommy: Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet ja niiden ilmeneminen komppanian ja joukkueen oppaissa 1970-luvulta nykyhetkeen, SK -tutkielma, MpKK, Helsinki, 2008.

Rajala, Kimmo: Suomalaisen sotataidon yleiset periaatteet toisesta maailman sodasta alueelliseen puolustukseen ja vertailu Ruotsiin, YeK:n diplomityö, MpKK, Helsinki, 1996.

Aikakausjulkaisut

Ahlholm, Jorma: Voiman keskittäminen, Sotilasaikakauslehti, 4/1986.

Hujanen, Aarno: Toinen näkemys taktiikastamme, Sotilasaikakauslehti, 1/1977.

Kotilainen, Leo - Tilander, Heikki: Miten päästä yllätykseen?, Sotilasaikakauslehti, 4/1986.

Kousa, M. Yllätyshyökkäyksestä, Sotilasaikakauslehti, 4/1973.

Lehtimäki, Pentti: Sodankäynnin periaatteista, Sotilasaikakauslehti, 9/1971.

Sotisaari, Lauri: Näkemyksiä taktiikastamme, Sotilasaikakauslehti, 10/1976.

Suhonen, Martti: Yllätys - Alivoimaisen mahdollisuus, Sotilasaikakauslehti, 9/1977.

Teljamo, Pekka: Taktiikan kehittäminen, Sotilasaikakauslehti, 3/1985.

Vuosijulkaisut

Iisakkala, A-I: Näkökohtia maavoimien operaatiotaidon ja taktiikan kehittämisestä puolustusvoimien edellytykset huomioon ottaen. Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 39, 1981.

Ilmola, Ilkka: Operaatiotaidon ja taktiikan kehitysnäkymät 1980-luvulle, Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 35, 1977.

Koskimaa, Matti: Sotatekniikan vaikutus taktiikkaan, Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 32, 1974.

Laari, Jouni: Joustavuus - Pienen maan vastaus tulevaisuuden taistelulentän haasteisiin, Tiede ja Ase, Vuosijulkaisu N:o 56, 1981.

Leinonen, Aulis - Muurman, Risto: Jalkaväen ohjesäännöt, Jalkaväen vuosikirja XVIII, 1989.

Muut lähteet

Valtioneuvoston selonteko x/2009: Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009, 23.1.2009.

LIITTEET

- Liite 1 Yleiset taktiset periaatteet / esiintymiset pataljoonan ohjesäännöissä.
- Liite 2 Yleiset taktiset periaatteet / esiintymisjärjestys pataljoonan ohjesäännöissä.
- Liite 3 Yleiset taktiset periaatteet / esiintyminen komppanian ja joukkueen ohjesäännöissä ja oppaissa.
- Liite 4 Yleiset taktiset periaatteet / taistelujen luonteen asettamisessa vaatimuksissa pataljoonalle
- Liite 5 Yleisten taktisten periaatteiden ilmeneminen ohjesäännöissä ja oppaissa sekä aikakausi- ja vuosijulkaisuissa

YLEISET TAKTISET PERIAATTEET / ESIINTYMISET KOMPPANIAN JA JOUKKUEEN OHJESÄÄNNÖISSÄ JA OPPISSA

		Rohkeat ratkaisut	Joustavuus	Tahto (ja päättäväisyys)	Tiedustelun tuki	Jatkuva taistelu valmius	Joukkojen ja voimien jakaminen (reservi)	Harhautus (ja salaaminen)	Jatkuvan vuorovaikutuksen organisointi ja ylläpito	Turvallisuus	Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus	Sota- tai taisteluliike (Manoeuvre)	Omien voimien ja vastustajan oikea arviointi	Johtamisen yhtenäisyys	Päämäärän (ja tehtävän) selkeys	Voimien taloudellinen käyttö (tarkoituksenmukainen)	Menettelytapojen kehittäminen	Varautuminen odottamattomiin tilanteen vaihteluihin	Olosuhteiden hyväksikäyttö	Menestyksen hyväksikäyttö	Toiminnan vapaus	Yksinkertaisuus	Yllätys	Voimien vaikutuksen keskitäminen	Tarkoituksenmukainen johtamistoiminta
Lähde	Vuosi																								
Jalkaväen taisteluohjesääntö III osa	1971					X			X										X			X			
Jalkaväen taisteluohjesääntö III osa	1974					X			X										X			X			
Stridsreglemente för infanteriet del III	1977					X			X										X			X			
Jalkaväen taisteluohjesääntö II osa	1981					X													X			X			
Jalkaväen taisteluohjesääntö III (luonnos)	1988					X				X									X	X		X			
Jääkärikomppanian opas (luonnos)	1989					X			X										X			X			
Joukkueen Opas	2000								X																
Yhteensä	Yhteensä					6			4		1							6		1		6			7

Yhteensä 7 ohjesääntöä

YLEISTEN TAKTISTEN PERIAATTEIDEN ILMENEMINEN OHJESÄÄNNÖISSÄ JA OPPIAISSA SEKÄ AIKAKAUSI- JA VUOSIJULKAISUISSA

